

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
TIBBİ VE AROMATİK BİTKİ ÇEŞİTLİLİĞİNİN
KORUNMASINDA BUNLARIN ÜRETİMİNDE VE
PAZARLANMASINDA KARŞILAŞILAN SORUNLAR İLE
ALINMASI GEREKEN TEDBİRLERİN BELİRLENMESİ
AMACIYLA KURULAN MECLİS ARAŞTIRMASI
KOMİSYONU

HATAY TOPLANTI TUTANAKLARI

25 Ekim 2019 Cuma

KONU

- Hatay Valiliği Makam Ziyareti
- Hatay Valilik Çalışma Ziyareti Toplantısı
- Hatay Valiliği Tıbbi Aromatik Bitkiler Teşhir,Sergi ve Eğitim Merkezi Toplantısı
- Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Teşhir,Sergi ve Eğitim Merkezi Basın Toplantısı

25 Ekim 2019 Cuma

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 10.00

BAŞKAN: İbrahim AYDIN (Antalya)

BAŞKAN VEKİLİ: Recep ŞEKER (Karaman)

SÖZCÜ: Refik ÖZEN (Bursa)

KÂTİP: Zemzem Gülender AÇANAL (Şanlıurfa)

(Hatay Valiliği Makam Ziyareti)

BAŞKAN – Çalışmamıza Hatay’dan başladık.

HATAY VALİSİ RAHMİ DOĞAN – İsbetli bir karar olmuş.

BAŞKAN – Hatay vekilleri ve Hataylı olup da Mecliste çalışanlar öyle bir baskı kurdular ki bu Komisyonun ilk kurulduğu günden başladılar, bize dediler ki “Eğer bu Komisyon Hatay’a gitmezse eksik kalır, görevini yapmış sayılmaz.” Bu baskıya kim dayanabiliyor yani?

HATAY VALİSİ RAHMİ DOĞAN – Sayın vekillerimiz, coğrafyayı çok iyi bildiği için... Sayın Vekilim Amanosları çok iyi bilir, yaylaları, oradaki ovaları, platoları. Dolayısıyla o konuda haklı, gerçekten Hatay çok zengin bir coğrafya; ovasıyla, işte, bitki çeşitliliğiyle, yaylasıyla, deniziyle, kumuyla...

BAŞKAN – Ben Antalya Milletvekiliyim. Sayın Bakanımızın, tabii, bizim ilimizde büyük hizmetleri var, sağ olsun.

HÜSEYİN YAYMAN (Hatay) - Estağfurullah efendim, şehrimize hoş geldiniz, şeref verdiniz.

BAŞKAN - Ben vekilken işte, tabii, sağ olsun, o zaman bakan yardımcısıydı, ne zaman derdimiz olsa arayıp...

HÜSEYİN YAYMAN (Hatay) - Estağfurullah.

RECEP ŞEKER (Karaman) - Sayın Bakanımız sadece Hatay’da efsane değil, Türkiye’nin bakanı, milletvekili.

HÜSEYİN YAYMAN (Hatay) - Estağfurullah, çok teşekkür ediyorum kibarlığınıza da şimdi, mevzu aromatik bitkiler.

RECEP ŞEKER (Karaman) – Yok, bu bir tespit Sayın Bakanım.

BAŞKAN – Servet Ağabeyimiz bizim Ankara Milletvekilimiz. Özel, yani böyle aslında programı çok yoğundu. “Bu Komisyona gelmezsen olmaz.” dedik. Buraya geldi.

Yine aynı şekilde Recep Şeker Bey Karaman Milletvekili. Biliyorsunuz Karaman çok önemli bir ilimiz bizim. Diğer arkadaşımız Bursa Milletvekilimiz. Ali Cumhur Taşkın Mersin Milletvekilimiz. Aynı zamanda ormancıdır kendisi, benim gibi. Diğer uzman arkadaşlarımız.

HATAY VALİSİ RAHMİ DOĞAN – Evet, tekrar hoş geldiniz.

Bugün sizleri burada ağırlamaktan dolayı gerçekten büyük memnuniyet duyuyoruz.

Hatay, 2017’deki Suriye krizinden sonra kendini toparlamaya başladı artık. Biz hafta sonları bir yandan da ziyaretçi kabul ediyoruz ve gelen misafirlerimiz de çok memnun bir şekilde geri dönmeye başladılar. Bu hafta sonu cumartesi akşamı şöyle bir çıktım, bir otelin lobisine denk geldim, doluluk oranlarını sorduğumda hafta sonu neredeyse yüzde 95’ler, 96’lar seviyesinde bir doluluk var ve fiyatlar da yükselmiş tabii. Bizim burada otel ihtiyacımız var, ortaya çıktı.

Tabii, Hatay'ın farklı değerleri var; tarihi var, kültürü var, coğrafyası çok önemli. Biz on dakikada yaylaya çıkıyoruz, on dakika sonra da tekrar denize ulaşabilecek bir coğrafyada yaşıyoruz. Bizim 175 kilometrelik bir Amanos dağ silsilemiz var. Bu Suriye sınırından başlayıp Osmaniye'ye, oradan Toroslarla birleşen bir silsile. 2.220 metre civarında da yüksekliğe ulaştığı yerler var. Tabii, bu geçit anlamında biraz zorluk çıkarmış olsa da coğrafyaya çok büyük bir değer katıyor. Bitki çeşitliliği anlamında da gerçekten bu coğrafyayı çok zenginleştiren bir silsile, o yüzden çok önemli.

Hemen bu tarafa döndüğümüzde de dünyanın yine en güzel ovalarından bir tanesi olan Amik Ovası var. Bu ova Halep'e kadar uzanan çok güzel, verimli bir ova ve Amanos'un diğer tarafında dünyanın en güzel denizlerinden bir tanesi olan Akdeniz. Böyle bir coğrafyada yaşıyoruz ve bitki çeşitliliği gerçekten çok yüksek, bildiğim kadarıyla 2 bin civarında.

BAŞKAN - Evet, 2 binin üzerinde endemik bitki var yalnızca burada.

HATAY VALİSİ RAHMİ DOĞAN – Yani Türkiye'de yetişen endemik bitkilerin birçoğu da sadece Hatay'da bildiğim kadarıyla, o yüzden çok verimliyiz.

Valilik olarak, daha önceki valilerimiz döneminde yapılan bir müzemiz var, bitkiler müzesi var. Biz geçen hafta içerisinde o müzeye bir müdahale ettik, birtakım değişiklikler yaptık. Müzenin kullanılmayan bir kısmı vardı, o kısmı tekrar aktif hâle getirdik. Biraz önce sayın vekilimle siz gelmeden önce de konuşuyorduk. Orayı yaşanabilir bir mekân hâline dönüştürmek istiyoruz yani sadece müze gibi değil de işte, insanlar gelsin kalsın ve orada teneffüs etsin anlamında bir çalışmamız da var. Ziyaretinizde de göreceksiniz, zaten bina kendi kimlikli, kişilikli bir bina. İlaveten orada sergilenen bitkilerle birlikte dikkat çekiyor. Orayı da yaşanabilir bir mekân hâline getirdiğimizde inşallah bir farkındalık uyandıracaktır diye düşünüyorum. Tabii, bizde bu kadar bitki çeşitliliği varken bunların üretimi konusunda sorun var, üretilenlerin de pazarlanması konusunda sorunlar yaşanıyor. Doğada bulabildiğimiz bitkinin mesela kültür olarak üretilip çoğaltılması lazımken o yönde bir çalışma yapılmamış; sadece doğal olarak toplanıp pazarlanan, satılan ürünler var. Belki o konuda, heyetin de yönlendirmesiyle ileride valilik olarak belediyeyle o çalışma yapılabilir.

Ben tekrar hoş geldiniz diyorum şehrimize.

BAŞKAN - Biz de medeniyetler şehri Hatay'da bulunmaktan çok mutluyuz. Burası gerçekten Komisyonumuza uygun bir ilimiz.

Bu Komisyon, Tıbbi ve Aromatik Bitki Çeşitliliğinin Korunması Araştırma Komisyonu. 5 partinin teklifiyle kurulan, 26'ncı Dönemde teklif edilmiş ve o dönemde kurulan bir Komisyon.

Komisyonumuz 12 kişiden oluşuyor: İşte, 6'sı AK PARTİ; 3'ü CHP; 1'i MHP; 1'i İYİ PARTİ; 1'i de HDP şeklinde ve mesleki dağılım olarak da 4 doktorumuz var, 3 eczacımız, 2 orman mühendisimiz, 1 de gıda mühendisi, 1 de hukukçumuz var.

Şimdi, çalışmalara başladık. Genelde Mecliste toplantılar yaptık. Bu işle ilgilenen kim varsa -11 toplantı yaptık- 60'ın üzerinde bilim adamı, bu işin ticaretini yapan, üreten, otorite olmuş, hatta uluslararası örgütler, STK'ler ne varsa hepsini davet ettik. Güzel bir çalışma oldu, hatta süre üç ay oldu, biraz ara verdik, çalışmalara devam ettik, Kasım 21'de bitecek.

Biraz önce söylediğim gibi, tabii, “tıbbi aromatik bitki” denince akla Hatay geliyor. Burada bir şehrin müzesi var, en önemli konu, önem verilmiş.

HÜSEYİN YAYMAN (Hatay) - Peki, başka şehirde var mı müze? Tıbbi Aromatik Bitkiler Müzesi yok değil mi?

BAŞKAN - Şu anda küçük üniversitelerde belli bölümler falan yapılmış ama Afyon'daki Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Merkezi diye geçiyor. Müze olarak kurulan burası.

HÜSEYİN YAYMAN (Hatay) - Burası bir de çok büyük bir alan yani.

BAŞKAN - Biz şehir gezilerinde şöyle yaptık: Önce Çorum iline gitmiştik arkadaşlarla günübirlik, daha sonra Konya ve Karaman, İç Anadolu Bölgesi'nde efsaneleşmiş olan, özellikle Karaman'da bitki çeşitliliği çok fazla, Toroslarda ve Taşeli yöresinde. Konya'da sanayisi gelişmiş, Zade Vital diye bir firma var mesela, bitkisel ilaç yaparak, Amerika'da da...

Yine, Balıkesir programımız oldu. Orada büyükşehir belediyemiz Burhaniye-Edremit tarafında, Ege kısmında güzel işler yapmış, oraya gittik. Yani Ege ormancılığı, Akdeniz ormancılığı ve tıbbi aromatik bitki çeşitliliğinden dolayı.

Daha sonra Doğu Karadeniz, bundan bir önceki ziyaretimiz. Trabzon'a indik, Rize, oradan hatta Batum'a geçtik. Batum'da dünyanın en büyük botanik bahçesi var, bin hektarın üzerinde, geniş bir saha. Oradan Artvin'e çıktık. Artvin tıbbi aromatik bitki çeşitliliği en fazla olan ilimiz, 1'inci ilimiz. 2'nci Antalya, 3'üncü İstanbul diye gidiyor.

Burada Hatay'da da 2 binin üzerinde bitki çeşitliliği var; bunun 200'ü endemik olan türler var. Bunların sayıları değişiyor, onun için tam net rakam veremiyorum. Oradan Trabzon'a geldik, Trabzon'dan Giresun, Ordu, Samsun...

Burada yapmak istediğimiz şu var: "Her ilin bir ürünü olsun." diyoruz. Mesela Hatay denince akla bir ürün gelecek. Nasıl şimdi "gül" desek akla ne gelir? Isparta. Onun gibi, her ilin bir ürünü olsun. Mesela Rize'ye geldik, dağ kekiği var orada, likapa Trabzon'da, orada mavi yemiş. Mesela Samsun'a geldik, salep içtik, salepte bayağı ciddi bir çalışma var, Ondokuz Mayıs ilçesinde...

Bunları hep yerinde görüyoruz ve daha sonra raporumuzda havza bazlı çalışma mı, il bazlı mı, yoksa her endemik türü çalışmaya gitsek 3.600 endemik türüne...

Bir amacımız da bunları geliştirip kırsal kalkınmayı sağlamak. Mesela Samsun'da Ondokuz Mayıs ilçesinde Samsun'da her taraf defne, ileride defne de var Samsun'da, Akyurt diye bir yer var orada öyle.

Burası tabii, dediğim gibi, Hatay, medeniyetler şehri, bir kere Defne ilçesi olan, hep "ilklerin şehri" diye söylemiştim, aslında burası da öyle. Yani gerçekten bu Komisyon neticesinde tıbbi aromatik bitkilerin önünde, üretimde bir engel varsa veyahut korunmayla ilgili bir sıkıntı varsa, pazarlamasında sıkıntı varsa bunlar rapor hâline getirilip kurumlara gönderilecek, gerekirse yasal düzenleme ihtiyaçsa onları da... Bazı güzel çalışmalar yapılmış ama çok dağınık yapılmış. Partiler arasında bir kopukluklar var hatta bununla ilgili en sonunda, raporun sonunda bir tıbbi aromatik üst kurulu yani yeni Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin içerisinde bir üst kurul kurulursa belki bir elden yönetilerek bunun hepsini, bu kaynaklarımızı değerlendirmemiz lazım. Yani Anadolu'nun, ülkemizin, Türkiye'nin bu tıbbi aromatik çeşitliliği çok fazla; 12 binin üzerinde çeşit var. Yalnızca endemik türü 3.600. Dünya ekonomisine baktığımız zaman 115 milyar dolar bir hacmi var, bizim aldığımız, daha milyon dolarların onun da hesabını bilmiyoruz yani ne oldu, ne gitti. Tamam, kekiktir, defnedir, bunların ihracatını yapıyoruz fakat daha çok şey yapabiliriz. Bir de biz şunu istiyoruz: Biz ham madde olarak vermek istemiyoruz. Biz, bu işlensin diyoruz, gıda takviyesinde gıda olarak iyileştirelim veyahut da ilaç sanayisinde bunlar mutlaka yapılınsın diyoruz, bitkisel ilaçlar...

HATAY VALİSİ RAHMİ DOĞAN – Alternatif tıp anlamında da yeni bir pazar oluşmaya başladı.

BAŞKAN - Tabii, geleneksel tıp, işte, tamamlayıcı tıp, bunların hepsine destek vermemiz gerekiyor. Yine, fitoterapi olayı, bunların hepsini yapmamız lazım.

İşte, güzel bir çalışma yapıyoruz. Arkadaşlarımız da sağ olsun, Komisyonadaki arkadaşlarımız da bu konulara çok ciddi bir şekilde durdular, uzman arkadaşlarımız. İşin sonunda iyi bir sonuca varırız çünkü bu iş Meclise taşınmış yani Gazi Meclisimize taşınmış ve Komisyon kurulmuş yani önemsenmiş. İnşallah güzel bir şeyler çıkacak yani.

HATAY VALİSİ RAHMİ DOĞAN – Hoş geldiniz tekrardan.
BAŞKAN – Sağ olun.

Kapanma Saati: 10.15

İKİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 11.00

BAŞKAN: İbrahim AYDIN (Antalya)

BAŞKAN VEKİLİ: Recep ŞEKER (Karaman)

SÖZCÜ: Refik ÖZEN (Bursa)

KÂTİP: Zemzem Gülender AÇANAL (Şanlıurfa)

(Hatay-Tayfur Sökmen Toplantı Salonu Çalışma Ziyareti Toplantısı)

HATAY VALİSİ RAHMİ DOĞAN – Evet, tekrardan hoş geldiniz.

Makamda da konuyla ilgili birtakım hususları gündeme getirdik ve konuştuk. Bugün heyetin bizi, ilimizi ziyaret ediyor olmasını çok önemsiyoruz çünkü tıbbi ve aromatik bitkiler konusunda iddialı bir il olduğumuzu ifade etmek istiyoruz. Bu zenginliğimizi gün yüzüne çıkartıp bunu pazarlayıp buradan bir katma değer üretebilmek bizim için önemli, Türkiye olarak da böyle bir değere sahip olmak kıymetli. Dolayısıyla, dünyaya baktığımızda tıbbi bitkilerin dünyadaki değeri gerçekten büyük yekûn oluşturuyor ve bizim bu kadar çeşitliliğe rağmen buradan yeterli payı alamamış olmamız da bizim kendi içimizde değerlendirmemiz gereken bir husus.

Ben tekrar heyete hoş geldiniz diyorum. Burada toplantı ve sonrasında Valiliğimiz tarafından dizayn edilen müze gezisi de olacak ve buradaki değerlendirmeler ve buradan çıkan sonuçlar da Valilik olarak, yerelde sorumluluk almış olan kişiler olarak da bizim için önemli ve bunu önemsiyoruz. Buradan çıkacak raporu da çok ciddi anlamda değerlendirip yapılması gereken çalışmaları da yapacağımızı ifade etmek istiyorum.

Ben tekrar sayın milletvekillerimize, onlarla birlikte gelen uzmanlarımıza ve heyete hoş geldiniz diyorum, şeref verdiniz.

Buyurun Sayın Başkanım.

BAŞKAN – Sayın Valim, çok kıymetli Komisyon üyeleri, milletvekili arkadaşlarım, yine çok değerli, aynı çatı altında, Gazi Meclis çatısı altında beraber görev yaptığımız Hatay milletvekili arkadaşlarım, çok değerli uzmanlarım, çok kıymetli Hatay'ımıza hizmet veren bürokrat arkadaşlar, hanımefendiler, beyefendiler; öncelikle hepimizi sevgi ve saygıyla selamlıyorum. Bugün mübarek bir gün, hayırlı cumalar diliyorum ve medeniyetler şehri Hatay'da da bulunmaktan işin açıkçası çok mutluyum.

Bu Komisyon Tıbbi Aromatik Bitkileri Araştırma Komisyonu. 26'ncı Dönemde kurulmasına karar verildi, Meclisimizin 27'nci Döneminde de kuruldu. Komisyon üyelerimizin, milletvekillerimizin 4'ü tıp doktoru, 3'ü eczacı, 2'si orman mühendisi, 1'i gıda mühendisi ve 1'i de hukukçudan oluşmakta.

Çalışmalarımıza başladık Mecliste. Genelde şu ana kadar 11 toplantı yaptık bu süre içerisinde, üniversitelerden bu konuda uzman olan 60'ın üzerinde hocamızı dinledik ve aynı zamanda bakanlıklarımızda bu konularla ilgilenen Tarım ve Orman Bakanlığında, Sağlık Bakanlığında, Ticaret Bakanlığındaki üst düzey bürokratları ve uzmanları dinledik. Yine, aynı şekilde, bu tıbbi ve aromatik bitkileri üreten veyahut da sanayi işine çeviren arkadaşlarımızı dinledik ve uluslararası kuruluşları dinledik en son ve aynı zamanda da bu şekilde Hatay'a geldiğimiz gibi şehir gezileri yaptık. Tabii ki şu ana kadar İç Anadolu'da Çorum, aynı zamanda Konya, Karaman ve Ege Marmara'da Balıkesir, Edremit, Akçay, Burhaniye'de incelemelerde bulunduk Kaz Dağları'nda. Yine aynı şekilde, en son ziyaretimiz de Doğu Karadeniz Bölgesi'ydi, Artvin'den başlayıp Samsun'a kadar bu hattın tamamına ziyaretlerde bulunduk.

Tabii, biz bu ziyaretlerde bulunurken de her seferinde Mecliste bulunan Hataylı memurlar veyahut da personel ve özellikle de Meclisteki Hatay milletvekillerimiz ısrarla şunu söylediler: “Eğer bu Komisyon Hatay’a gelmiyorsa -il ziyaretine- bu Komisyon görevini tam yapmış sayılmaz.” Biz de dedik ki: Tabii ki Hatay programa girecektir mutlaka ve şimdi de buradayız.

Hatay, tabii, ben aynı zamanda orman mühendisiyim, buradaki coğrafi yapıyı da bitki çeşitliliğini de biliyorum. Yani ülkemizin 12 binin üzerinde bitki çeşitliliği var diyoruz, bunun 2 binden fazlası burada. Bitki çeşitliliği bakımından Hatay’ımız çok zengin, hem denize sıfır, dağları... Karadeniz ikliminin olduğu yer. Biraz önce Sayın Valimle konuşurken, on dakikada yayladasın, on dakika sonra sahilde denize girebiliyorsun. Aynı memleketim olan Antalya gibi. Yarım saat içerisinde hem kayak yapabiliyorsun bizim orada hem denize girebiliyorsun. Tabii, Anadolu’nun her tarafı, ülkemizin her tarafı çok güzel. İki hafta önce Karadeniz’deydik, gerçekten bir yeryüzü cenneti, kıymetini bilmemiz lazım.

Bunu bilirken de zorlukları var tabii ki bu coğrafyada yaşamının zorlukları var, işte, görüyorsunuz. Ama şükürler olsun ki hem Hatay bundan çok sıkıntılar çekmiştir. Yani 2011’de Suriye’deki ilk krizden sonra, iç savaştan sonra güzel bir ev sahipliği yapan bir ilimiz, onun da sıkıntıları oldu tabii ki: İşte, Afrin Harekâtı, arkasından en son Barış Pınarı Harekâtı. Yani o konuda da oradaki şehit olanlara da Allah rahmet eylesin, gazilerimize de acil şifalar versin diyoruz. Türk milleti orada büyük bir zafer kazandı hem sahada hem masada, onu da anmadan geçemeyeceğim. Bizim bir hocamız vardı, hep derdi: “Yol kenarında bağı olanla güzel yâri olanın başı dertten kurtulmaz.” Yani bizim ülkemiz gerçekten çok güzel bir ülke Anadolu ve yolunun kenarı değil tam ortasındayız. İşte, bu tıbbi aromatik bitkiler de aynı şekilde. Öyle bir coğrafyadaki burası 3 iklimin olduğu bir yer, onun için bitki çeşitliliği çok fazla.

Tabii, bundan kazanmamız gerekiyor. Madem 12 bin bitki çeşitliliği var, 3.600’ün üzerinde endemik tür var. Dünyada da bu sektörün hacmi 115 milyar dolar yani 115 milyar dolar. Bizim kayıtlara giren 1 milyar doları geçmiyor yani milyon dolarlar seviyesinde devam ediyor, 600-700 milyon dolar civarında ama bizim 2023 hedefimiz 5 milyar dolar diyoruz bu sektörden kazanacağımız diye düşünüyoruz.

Yine aynı şekilde hedeflerimiz 2050 yılında, geçen hocamızın biri sunum yaptı, dedi ki: “Bu sektörde dünyada hızla geliyor, dünya bitkisel ilaçlara, bitkisel gıdalara doğru evrildi, onun için en az 500 milyar dolar bir hedef var dünyada.” O zaman bu 500 milyarsa bizim 2050 yılında niye 50 milyar dolar olmasın dedik, bizim de 2050 yılındaki hedefimiz, yani bu sektörden 50 milyar dolarlık bir hacim olacak.

Şimdi, “50 milyar dolar” deyince, rahmetli Özal 1984’te Başbakanken Antalya’da bir konuşma yaptı, “Bakın, turizm gelirlerimiz 2000’li yıllarda 50 milyar dolar olacak.” deyince, dedik ki: “Herhâlde bu -kafayı yedi demedik de- yani yine hayal kuruyor.” dedik. Şimdi baktık ki biz yalnızca Antalya’ya bile şu anda 14 milyonun üzerinde turist geldi, 16 milyon turist gelecek, yani 50 milyar doları geçti. Biz de bu hedefi, eğer iyi değerlendirebilirsek bu sektörü, tıbbi ve aromatik bitkileri, bunun içerisinde gıda takviyesinden tut ilaç yapılması, yani biz ürünlerimizi ham madde olarak şurada, önümüzde kekik var, bunun daha yağının çıkarılması, diğer şeylerin yapılması, yani endüstriyel şekilde çevirebilirsek biz bu işi kazanacağız tabii 50 milyar doları. Sağlık turizmini bunun içine dâhil edebiliriz, fitoterapiyi yine aynı şekilde, ama inşallah olacak tabii, bunların hepsi olmayacak olan şeyler değil. Yani ülkemizde bu zenginlik var. Bu girişimcilik, müteşebbislik de var yani ülkemizde ve bir yandan da bunu yaparken köylerimizi de, yani kırsalı da kaldıracamız bu türlü çalışmalarda. Bu Komisyon da, burada nerede bir darboğaz varsa, endemik bitkilerin korunmasıyla ilgili bir sıkıntı varsa, onu, Millî Parklar Genel Müdürlüğümüz var veyahut da Tabiat Parklarını Koruma Genel Müdürlüğünde bu konularla ilgilenenler var, onlar, daha sonra üretimde de bir sıkıntı varsa onu ve dediğimiz gibi, havza bazında ürünler yapalım, her şehrin bir ürünü olsun, bunların hepsini oturabilirsek kısa sürede atak yapacağımıza inanıyorum.

Evet, ben özellikle Meclisimize çok teşekkür ediyorum. Meclis Başkanımız Mustafa Şentop Beyefendiye böyle bir Komisyonun kurulmasında Başkanlık yaptığı için. Yine, aynı şekilde yüce Meclisimiz ve her partisi teklif ederek bu Komisyon kuruldu; tüm partilere ve milletvekillerimize ve özellikle burada bulunmamıza vesile olan Hatay milletvekillerimize teşekkür ediyorum. Gerçekten, buraya, memleketlerine, illerine sahip çıkarak böyle bir komisyonu da davet ettiler, onlara da teşekkür ediyorum ve bize güler yüzyüle ve devlet adamlığıyla ev sahipliği yapan Sayın Valimize teşekkür ediyorum ve yine, biraz sonra sunumlarını alacağımız arkadaşlarımıza da ayrı ayrı şimdiden teşekkür ediyorum.

Sunumlara geçelim.

Şimdi 3 sunum var, onar dakika; Orman Bölge Müdürümüz, Doğal Koruma Millî Parklar Müdürümüz ve Tarım İl Müdürümüz.

İlk Orman Bölge Müdürümüz sunum yapacak.

Evet, Orman Bölge Müdürümüz, hayırlı uğurlu olsun. Benim meslektaşım, ben hep takılıyorum, önce ikinci nesil ormanciyım, ikinci nesil siyasetçi olmaya çalışıyorum diye. Ormancılığımı biraz daha öne çıkarıyorum her yerde, burada da öyle oldu.

Evet, önce göreviniz hayırlı uğurlu olsun ve sonra da sunumunuzu alalım.

KAHRAMANMARAŞ ORMAN BÖLGE MÜDÜRÜ MUSTAFA KOÇ – Sayın Valim, Sayın Başkanım, sayın milletvekillerim, değerli hazırım; hepinizi saygıyla hürmetle selamlıyorum ve sunumuma başlamak istiyorum izninizle.

Sayın Başkanım, ülkemizde, sizin de demin ifade ettiğiniz gibi, 3.649 civarında endemik türümüz var, 11.466 veya 12 bin civarında da bitki türümüz var. Türkiye’imiz bu bakımdan zengin.

Buna istinaden biyolojik çeşitliliğe ve zenginliğe rağmen, ekonomiye kazandırılan tür sayısı aşağı yukarı yüzde 3 civarında Sayın Başkanım.

Türkiye florasında kareleme sistemine göre Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye, Kilis, Gaziantep illerinde 126 familyaya ait 2.577 bitki türümüz bulunmaktadır.

Hatay ilimizde yaklaşık 2 binden fazla tespit edilen bitki türümüz var, bunların 300 kadarı endemik, 550 tanesinin de tıbbi ve aromatik bitki olduğu tespit edilmiştir.

Kahramanmaraş Orman Bölge Müdürlüğü olarak şimdیه kadar toplam 26 farklı türde 69.167 hektar alanda 51.334 ton odun dışı orman ürünleri tespitimiz yapılmış ve çalışmalarımız devam etmektedir.

Bölge Müdürlüğümüzde bir yılda üretilmesi gereken odun dışı ürün miktarımız 14.254 ton, Hatay ilinde bir yılda üretilmesi gereken odun dışı üretim miktarımız 5.820 tondur Sayın Başkanım.

26 türümüzün dağılımı aşağı yukarı orada gözükyor; defne, sığır dili, çeşitli mantar, fıstık çamı, andız, birçok türümüz var şu ana kadar çalıştığımız 26 tür ve bunlar devam etmektedir.

Hatay ilimizde de şimdیه kadar 11 türümüzde çalışma yaptık ve çalışmalarımız devam etmektedir.

2019 yılında odun dışı üretim hedefimiz 17.700 tondur, şu ana kadar gerçekleştirdiğimiz 22 bin ton Sayın Başkanım, hedefimiz olan 24 bin tona ulaşacağız inşallah yıl sonu.

BAŞKAN – Ağırıklı olarak nedir?

KAHRAMANMARAŞ ORMAN BÖLGE MÜDÜRÜ MUSTAFA KOÇ – Ağırıklı olarak defne efendim. Şu ana kadar 1.557 ton civarında defne üretimimiz var.

Sayın Başkanım, Hatay genelinde de 769 hektarlık ormanlık alanda delice tespiti yapılmış olup, 2015 ve 2016 yıllarında da 605 hektarlık alanda yaklaşık 45 bin adet deliceyi aşlamış bulunmaktayız ve bunlar da devam ediyor efendim.

Odun dışı orman ürünleri üretimimiz ton olarak son beş yılı göstermekte, malum, gördüğünüz gibi her yıl artmaktadır.

2019 yılında da şu anda 22 bin ton civarında şu anda üretimimiz var Maraş Orman Bölge Müdürlüğü olarak, gelirimiz de şu ana kadar 213.352 TL'dir.

Hatay ili odun dışı orman ürünleri üretimimiz yıllar itibarıyla artmakta, en son 2019 yılında 12 bin ton civarında üretim gerçekleşecek.

BAŞKAN – Genelde burada mı işleniyor yoksa İzmir'e mi gidiyor?

KAHRAMANMARAŞ ORMAN BÖLGE MÜDÜRÜ MUSTAFA KOÇ – Genelde burada işleniyor Sayın Başkanım, İzmir'e gittiği yer de var ama çoğunluk...

BAŞKAN – Yani defne...

KAHRAMANMARAŞ ORMAN BÖLGE MÜDÜRÜ MUSTAFA KOÇ – Sabun, yağ, tohumdan da şey yapıyor.

HATAY VALİSİ RAHMİ DOĞAN – Ciddi anlamda bir potansiyeli var hem üretiyor hem de pazarlaması da iyi.

KAHRAMANMARAŞ ORMAN BÖLGE MÜDÜRÜ MUSTAFA KOÇ – Defne sabunumuz meşhur Sayın Başkanım.

Sayın Başkanım, 2018 yılında orman köylüsünün odun dışı orman ürünlerinden kazandığı para 1 milyon 800 bin TL civarında hesaplanmakta. Bölge Müdürlüğümüz olarak da 4 milyon TL civarında bir gelir sağlayacak köylüye, öyle gözüküyor. Ekonomimize katkısı da yaklaşık olarak Maraş Bölgemiz ve bunun çoğunluğu da Hatay'da, 35 milyon TL civarında bir gelir getirisi olacağı tahmin ediliyor Sayın Başkanım.

Bu sektöre ilgili, hem köylülerimize hem sektör çalışanlarımıza değişik zamanlarda eğitimler verilmekte Sayın Başkanım. Şimdiye kadar bin civarında kişiye eğitim verildi, özellikle defne üretimi ve defne yetiştiriciliği konusunda.

Tabii, defne bizim bölgemizde önemli bir türümüz, yıllık ortalama üretimimiz, bizim envanterimize göre 2 bin ton civarında. Malumunuz sabun, kozmetik, kimya sanayisinde işlenmiş ürünlerin ihracatı 3 milyon dolar, ülke ekonomisine katkısı 20 milyon dolar ve şu anda da o toplayanlarla beraber aşağı yukarı bu işten 10 bin kişi filan ekmek yiyor.

Defne üretimi hedefimiz yıllık 4 bin ton civarında, hedefimiz bu, 20 bin kişiye de istihdam sağlamayı düşünüyoruz bu sektörde özellikle, ülke ekonomisine de 40 milyon dolar civarında bir gelir getirmesi hedefimiz bulunmakta Sayın Başkanım.

BAŞKAN – Hedefler tutturulduğu zaman bu 5 milyar dolar dediğimiz 2023 hedeflerine de rahat bir şekilde ulaşacağımızı görüyoruz.

KAHRAMANMARAŞ ORMAN BÖLGE MÜDÜRÜ MUSTAFA KOÇ – İnşallah efendim, biz de öyle tahmin ediyoruz.

Sayın Başkanım, diğer ürünlerimiz de var tabii, çeşitli doğal mantarlarımız da var. 4.775 hektar alanda 130 ton faydalanılabilir doğal mantarlarımız bulunmakta, buradan da ekmek yiyen kişi sayısı, bin kişi civarında para kazanıyor, bunda da hedefimiz 2 bin kişiye çıkarmak.

Kilis'te bir aroma vadisi kurulması hedefimiz var, bunun projelerini çalışıyoruz şu anda, orada da bir yer ayarladık, burada da lavanta türü yetiştirmeyi düşünüyoruz Sayın Başkanım.

BAŞKAN – Lavanta konusuna biraz dikkat çekeceğim, diğer arkadaşlar da bilsinler diye söylüyorum: 2 cins lavanta var. Çok kolay yetiştirilebilen bir bitki, üç yılda ürün veriyor, açıkta yetiştiği zaman ne keçi zarar verebiliyor ne diğer yabancı hayvanlar zarar verebiliyor fakat öyle bir şey var ki her

yere lavanta ekme gibi bir şeye girdi millet, özellikle bizim Burdur ve Isparta gibi yerlerde var. Gerçi oralarda turistik amaçlı, fotoğraf çektirmek için falan... Bunun bir kısmı yağda kullanılan. Onun için lavantada çok kolay ürünü seçmemek lazım. Mesela burada defne olan yere defne, olmayan yerde belki labilibr yani.

KAHRAMANMARAŞ ORMAN BÖLGE MÜDÜRÜ MUSTAFA KOÇ – Biz bunu zaten Hatay için değil de efendim, Kilis için, genel olarak böyle. Bölge müdürlüğümüz var, ilk defa başlanacak Sayın Başkanım orada, bir üniversite hocamız da var bu konularla ilgili. Yağlık tür olanı varmış.

BAŞKAN – Üniversitedeki dekan hoca mı?

KAHRAMANMARAŞ ORMAN BÖLGE MÜDÜRÜ MUSTAFA KOÇ – Dekan hoca ziraat fakültesinden hocamızdı...

BAŞKAN – Evet.

Lavanta konusunda bir şey yapacağız, bir çalışmamız var, Bakanlık da bunun üzerine düşecek yani.

Evet, devam edelim.

Buyurun.

KAHRAMANMARAŞ ORMAN BÖLGE MÜDÜRÜ MUSTAFA KOÇ – Efendim, bölgemizin çalışmalarını arz ettim.

Saygılar sunarım.

BAŞKAN – Çok teşekkür ediyoruz.

Mustafa Bey, inşallah bu eylem planlarımızdaki hedeflerimize ulaşalım.

KAHRAMANMARAŞ ORMAN BÖLGE MÜDÜRÜ MUSTAFA KOÇ – İnşallah efendim.

BAŞKAN – Şimdi de Doğa Koruma Millî Parklar Bölge Müdür Yardımcısı arkadaşımız sunum yapacak.

Buyurun.

DOĞA KORUMA MİLLÎ PARKLAR 7. BÖLGE MÜDÜR YARDIMCISI FARUK ATMACA – Kıymetli katılımcılar, hepinizi şahsım ve kurumum adına saygıyla selamlıyorum.

Efendim, bizim 2015-2017 yılları arasında Hatay ilinde, il genelinde yapmış olduğumuz Hatay ilinin biyolojik çeşitlilik envanterinin çıkarılmasıyla ilgili bir temeli tespit anlayışında tespit olan bir çalışmamız var, bu sonuçlandı 2017 yılında. Bu sonuca göre çalışmayla 917 takson tespit edildi. Literatür taramasıyla birlikte 1.692 fakat süreç içerisinde bazı yapılan akademik çalışmalarda, doktora, mastır çalışmalarında bu sayının devamlı değişken olmasının sebebi, orada farklı sonuçlar bulunmasından dolayı bu sayı değişik kaynaklarda değişik rakamlarla kendisini gösteriyor. 2 bin civarında bir tür taksonomi olarak tespiti yapılmıştır. Bunların 77 tanesi endemik, 53 tanesi odun dışı ürünler kategorisinde değerlendirilmiştir. Bu proje çalışmaları sonucunda da yabancı bir soğan türü yeni bir takson olarak tespiti yapılmıştır.

Hatay ili deyince, tabii biyoçeşitlilik deyince Hatay ili akla geliyor ve Hatay ili deyince de Amanos Dağları aslında büyük bir zenginliğe sahip. yüksek bir biyoçeşitlilik potansiyeline sahiptir. Diğer illerimizle yaptığımız çalışmalarda zaten korkunç bir fark ortaya çıkıyor, biyoçeşitlilik potansiyeli açısından 6 il bağlı bize. Hatay florasının şekillenmesinde Amanos Dağlarının çok büyük payı var biraz önce de arz ettiğim gibi. Yağış 1.100 milimetre ama yükseltiyeye yukarıya doğru gittikçe 2.300 milimetreye kadar çıkıyor Amanos Dağlarında yıllık yağış miktarımız. Burada coğrafi görüntümüz, uydu görüntümüz.

Amanoslar çok önemli endemizm merkezidir, değişik yükselti var üzerinde, biraz sonra o yükselti de arz edeceğim efendim. Amanosların Dörtöl-Erzin kesiminde yapılan floristik çalışmalar sırf orada 629 bitki taksonu ortaya çıkarılmıştır. Fitocoğrafik orijinlerine bakıldığında da büyük çoğunluğu Akdeniz fitocoğrafyasına dâhildir ama Karadeniz'e özgü türleri de Amanoslarda görmek mümkün, biraz sonra o örnekleri de arz edeceğim.

Şimdi bazı görsellerimiz var burada, taflan turşusu yapılan, alzheimer'e iyi geldiği düşünülen. Kayın, malum, doğu kayını var yine. Fındık, bu bölgede fındık var, Karadeniz'e özgü bir tür. İhlamur, kestane, yine doğu gürgeni "carpinus" türleri var ve şimşir ve bu porsuk "taxus baccata" bu da Karadeniz'e ait bir elementtir normalde ve burada rastlanıyor mikroklimatik özellikler, şartlar oluşturduğu için.

Dörtöl-Erzin bölgesi endemiklerine baktığımız zaman, 47 endemik tür bu mntıkada tespit edilmiş, bunların 15 tanesi Hatay'a özgü türler. Endemik olmayıp ülkemizde sadece Hatay'da bulunan bazı bitki türlerini de bu bölgede görmek mümkündür, rastlanmıştır.

Şimdi, bu çok yıllık otsu bitkilerimizden bazı görseller arz etmek istiyorum. Başmürselotu, endemikler, bu bölgenin endemikleri. Kırım pelemiri, bu zivan isimli bir ot, başka isimler de alıyor, meşe sarıbaşı. Bu bir kavgalaz türü, buralarda oldukça yaygın türlerden bir tanesi.

Musa Dağı mntıkası Amanoslar üzerindeki yükseltilerden bir tanesi. 1.260 metre yükseklikte ve serpantin, kalker ana kayadan oluşan ve Akdeniz'e paralel uzanan bir oluşum. Buradaki şeye baktığımız zaman floristik varlığımıza, burada makilerin 600-700 metreye kadar olan yerde oldukça zengin bir maki örtüsü tespit ettik. Bakın bunlar tıbbi aromatik yan ürünler veren maki çalı formundaki bitkilerimiz yani meşe türlerimiz var, yine doğu gürgeni, kayın burada da var. Murt endüstrisi Adana'da vardır mesela, mersin murt çalışı, eterik yağlarını üretiyorlar, orada epey canlandı.

BAŞKAN – Bir öndeki mi?

DOĞA KORUMA MİLLÎ PARKLAR 7. BÖLGE MÜDÜR YARDIMCISI FARUK ATMACA – Bir önceki slayt efendim. Salt alt tarafta, Mersin denir, murt denir.

BAŞKAN – Bu yabancı orman meyveleriyle ilgili Ankaralı bir firma var, yalnızca bunlardan topladığı paralarla bile yani geçen sunum almıştık, milyon dolarlarla ihracat yapıyor şu anda, doğal ormanların ürettiğini toplayıp da...

Buradan topladı mı acaba?

DOĞA KORUMA MİLLÎ PARKLAR 7. BÖLGE MÜDÜR YARDIMCISI FARUK ATMACA – Sayın Başkanım, Adana Karaisalı'da üniversiteden ayrılan bir arkadaşı, tanışıyoruz, o bu sektöre girdi, murt eterik yağlarını üretiyor, meyvesini üretiyor, ihracata çok açık bir sektör olduğunu söyledi. Pazarının hazır, müşterisinin hazır bir sektör olduğunu söyledi ve çok hızlı büyüdü.

BAŞKAN – Yalnız orman doğal meyvesini sıkıyor hiçbir şey karıştırmadan, o güzel bir şekilde de saklayabiliyor ve direkt Amerika'ya ürünü zor yetiştiriyor yani.

HÜSEYİN YAYMAN (Hatay) – Bu çalı yani, dışarıda her yerde olur.

BAŞKAN - Her yerde olur. Onunla ilgili şimdi şöyle bir çalışma yapmak lazım, arkadaşlar da bilsinler diye: Şimdi bu işi yapmak için –dün kenevirici de aynı şekilde anlattı, hocanın birisi- bir kere toprağa ulaşım olacak yani arazi olacak. Bunu çözmek için ne yaptık biz? Meclisimiz, hazine arazilerinden tıbbi aromatik bitkiler çok düşük kirayla kiraya verilebiliyor, arazi sıkıntısı yok şu anda. Ha bunu biz bazen Meclisten çıkardığımız kanunları vatandaşa bir türlü duyuramıyoruz yani nasıl oluyorsa. Arazi tamam. Şimdi, özel ağaçlandırma olarak biz verebiliyoruz, ormancılar açısından söylüyorum ama tıbbi aromatik bitkilere veremiyoruz, altında ikinci ürün olsun diyoruz. Bence önümüzdeki günlerde bunun da ister istemez hem meslek kamuoyunda hem diğer yerlerde olgunlaştırmak lazım. Eğer biz nasıl özel ağaçlandırmaya ormanda yer veriyorsak bozuk dediğimiz sahalardan, bu tıbbi aromatik bitkilere de

verelim yani verelim ki bunları çözebilirsek biz Mecliste, şimdi bu ormanlar dağıtılamaz, bilmem ne derken orman içerisindeki açıklıklardan tıbbi aromatik bitkisi olacak yerlere de izin verebilelim. Yani o zaman ne olacak? Sahaya ulaşım. Bu mersin dediğin şey, dediğin gibi çalı, her tarafta olur. Aç ormanın içerisinde vatandaşa ver oradan 3-5 hektar yer, yetiştirsin murtu, toplansın, doğal ürün, orman ürünü, hem organik, ancak o şekilde biz bu hedeflere ulaşacağız.

HÜSEYİN YAYMAN (Hatay) – Mezarlara da dikiliyor mu o bayramlarda?

BAŞKAN – Dikilir, mezara bırakılır, evet, aynı şekilde.

Evet, buyurun, devam edelim.

DOĞA KORUMA MİLLÎ PARKLAR 7. BÖLGE MÜDÜR YARDIMCISI FARUK ATMACA – Musa Dağı'na ait endemiklerden... Burada bazı otsu bitkiler üzerinden de endemiklere örnek vermek istiyorum. Burada etekli karabaş otu, yine Musa Dağı'na ait, Arsuz civarından Arsuz çalbası, Hatay Nur çalbası, yakın bir tür. Şimdi Kızıldağ yükseltisi üzerinde de yine maki elemanları görülmektedir, 600-700 metreye kadar. Saçlı meşe ve demircik ağacı bulunmaktadır bu civarda. Kızıldağ'da bulunan endemiklerden, Kızıldağ yükseltisindeki endemiklerden de ilerleyen slaytlarda bazı görseller sunmak istiyorum.

Hatay kaplanotu -Hatay'dan ismini de alıyor türler, literatür çalışmamıza o şekilde girdi- Amanos kaşıkotu yine bulunmakta; bunlar, hep endemik türler. Sırık kavgalaz, yine biraz önceki kavgalazın farklı bir türü. Belen köpürgeci, Arsuz çöveni ve sultan dikenini, ve lal mürdümü, sarı meyan tüketimi bütün dünyada olan bir şey, kökü.

Kel Dağı Amanos silsilesinde olmamakla birlikte, bir kısmı Suriye'de kalan bir yükselti, burada kızılçam ormanları, gürgen ve demircik ağacı gözlenmektedir. Kel Dağı'yla ilgili de bulgulara baktığımız zaman, salep türümüz ve çalba –biraz önceki akraba bir bitki- etekli şalpa, patlangaç denilen bir bitkimiz var, oldukça yaygın ve kuş çubuğumuz ve “allium arszense” biraz önce sunumun başında bahsettiğimiz türümüz literatüre eklenen. Hatay florasına eklenen türlere baktığımız zaman bu çalışma sonucunda da şöyle örnekleri, slaytı bir akıtılabilirse; kavgalaz, yine topaç kavgazal eklenmiştir, oldukça yaygın bir tür bu kavgazal, ak behmen var, Şam batalağı var.

Bu çalışmalar sonucunda izlenmesi düşünülen, izlenmesi değerlendirilen, neslin devamıyla ilgili tehlike arz eden 5 tür tespiti yapıldı. Biraz önce görsellerini gördüğümüz türler burada var. Belen köpürgeci, Arsuz çöveni, düz kavgalaz, sırık kavgazal ve lal mürdümü.

Bu çalışmalardan, yaptığımız bu çalışmalardan, bu türlerden 4 tanesini Tarsus Ormancılık Araştırma Enstitüsü kendisi programına aldı ve çalışmaya başladı bu türlerden 4 tanesini.

Ulusal Biyoçeşit Envanter İzleme Projesinin çıktıları sonuç olarak hani bugünkü gündeme de hitap edecek. Odun dışı bitkisel ürünler ya da orman ürünleri diyelim, toplam 50 civarında tür tespitimiz oldu burada konu edilebilecek, o sınıfa, o kategoriye koyabileceğimiz. 20'sinin çiçeklerinden, 3'ünün de meyvesinden, 2'sinin de tohumlarından, 5'inde yapraklarından, 7'sinde yumrusundan faydalanılan bitkilerdir bunlar. Biraz sonra listeyi de göreceğiz. Burada 50 bitkiyi bu şekilde 2 slaytta, devam eden slaytta da var, göreceğiz. Bunlar odun dışı ürün denilebilecek materyaller, potansiyel olarak da proje çıktısı olarak ortaya konulmuş durumda.

Şimdi, Sayın Başkanım, bizim bir çalışmamız daha vardı. Bu, 2'nci projemiz. Bu da Hatay İlinde Biyoçeşitliliğe Dayalı Geleneksel Bilginin Kayıt Altına Alınması Projesi idi.

BAŞKAN – Kaç yılında yapıldı bu? Millî Parkların böyle bir çalışması vardı.

DOĞA KORUMA MİLLÎ PARKLAR 7. BÖLGE MÜDÜR YARDIMCISI FARUK ATMACA – Var efendim. Hatay'da 2017-2018 yıllarında yapıldı, tamamlandı; bu da tamamlandı. 54 köyde çalışıldı. Bu, nesilden nesile, kulaktan kulağa aktarılan biyoçeşitlilik materyalleri, o temele dayanan materyaller

üzerinden bir bilgi var kuşaktan kuşağa aktarılan ama kayıt altında olmayan, bilinen fakat kayıt altında olmayan kıymetli bilgiler ve zamanla da kaybolma, yok olma tehlikesi bulunan bilgiler bunlar. Yani hangi bitkinin ne işe yaradığı ya da hangi hayvanın yani flora-fauna ayağı da var, her iki ayağı da var. Geleneksel tıpta diyelim ya da geleneksel kullanım sadece tıp değil, geleneksel kullanımda nerede duruyor, nereyle örtüşüyor, nereye denk geliyor bunu ortaya çıkarmaya çalışsan bir çalışmaydı. Akademisyenlerle beraber çalıştık. Bu çalışma tabii, söz konusu Hatay olunca da yine zengin çıktılar ortaya koyuyor.

Burada bu projenin amacını az önce arz ettim; bunları kaybolmadan kayıt altına alma amacıyla. Doğal şifalı ürünler, yenilenebilir yabancı bitkiler ve hayvanlar, eşya, araç gereç yapımında kullanılan bitkisel hayvanlar, ürünler, inanç, ritüel ve benzeri geleneksel kullanımları olanlar proje kapsamında değerlendirilmiş. Yani çok geniş, yani bir kağıt tekerinin yapımında kullanılan şeyi de kıymetli diyerek kayıt altına aldık, o bilgiyi de es geçmedik.

Şimdi, bu çalışılacak köyler belirlenirken de bazı kriterler göz önüne alındı. Hatay, malumunuz çok zengin; 3 semavi din, 4 mezhep ve 2'si günlük hayatta aktif olarak kullanılan en az 3 farklı dil nedeniyle son derece zengin bir geleneksel yapıya sahip, Hatay kültürlerin bulunduğu bir yer. Coğrafi anlamda da çok zengin bir yer; dağ, ova, deniz ekosistemlerinin bir arada bulunduğu bir coğrafyadayız. Bunlar dikkate alınarak köyler belirlendi ve 2017 Haziran-2018 Aralık ayları arasında Hatay ilinde yer alan 15 ilçeye bağlı 54 köyde bu çalışma yapılmış ve 265 kişiden bilgi alınmıştır. Bitkiler ağırlıklı olmak üzere 305 yabancı türün tıbbi, gıda, eşya ve benzeri kullanımları olduğu tespit edilmiştir. 295 şifalı bitki, en çok kullanılanlar da burada işte, Halil İbrahim zahteri, kekiği ve nar çeşitleri burada yaygın kullanılıyor. Bunlar tespit edilmiştir.

Tabii, fauna ayağına girmedim, bitkisel, tıbbi aromatik konu olduğu için buraya sadece onları aldım ve projenin bir de öbür ayağı var. Bitkiler, 81 familyadan 210 cins mensuptur. En çok kullanılan familyalar, sırasıyla, burada familya isimlerini zikretmeyeyim, hepsi Latince'dir. Nihayetinde bunun çıktısı olarak 147 bitki; ot yemeklerinde 90 tür, sarmalar, baharatlar, çaylar, yabancı yemişler, reçeller, turşular, gıda boyaları, sirkeler, bunun gibi çok geniş bir alanda bu bitkilerin kullanıldığı sahada, yerinde tespit edilmiş ve kayıt altına alınmıştır.

Son olarak şunu ifade etmek istiyorum: Efendim, Genel Müdürlüğümüz tarafından bu çalışmalar yapılmış ve tamamlanmıştır fakat bu verilere erişim anlamında Bakanlığımız şu an bir kısıtlama uyguluyor: Bunlar "Nuh'un Gemisi" veri tabanlı isimli bir ortama, bir platforma yüklenecek, çalışmalar henüz tamamlanmadığı için bu bilgilerin paylaşımında da lokasyonlara çok girmedim Bakanlık talimatından dolayı, bu kadar sunulması yönünde bir politikası var.

Arz ederim.

BAŞKAN – Evet, çok teşekkür ediyoruz.

Şimdi, Tarım İl Müdürümüz sunum yapacak.

Buyurun.

HATAY İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ ERGÜN ÇOLAKOĞLU - Sayın Valim, Sayın Başkanım, sayın milletvekillerim, çok değerli konuklar; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Öncelikle, Hatay ilinin genel bilgileri konusunda kısa bir bilgi vermek istiyorum. İlimizin nüfusu 1 milyon 609 bin 896, yüzölçümü 5.867 kilometrekare, yıllık toplam yağış miktarımız 1.400 milimetre, mahalle sayımız 590, Akdeniz'e kıyı uzunluğumuz 183 kilometre, rakımımız 85 metre, ilçe sayımız da şu an 15.

Tarihten günümüze sevgi, barış ve hoşgörü kenti olarak tanınan Hatay ili, gelişen ekonomisiyle farkındalık oluşturmaya başlamıştır. Bu topraklar birçok canlılığın anavatanı ve hayat kaynağıdır. Geçmişten alınan bu miras tarımı, ilimiz için ekonomik ve sosyal bakımdan en önemli sektörlerden biri yapmaktadır. Bu coğrafyada birçok medeniyetin oluşumu ve hayatiyetini devam ettirmesinin temelinde de bu olgu vardır.

Tarımsal yapı olarak da ilimizde toplam 552.400 hektarlık bir arazi varlığımız var; bunun yüzde 50'si, 275.578 hektarı tarım arazisi, yüzde 42'si ormanlık ve funda olarak geçiyor, su yüzeyi, leçelik ve kayaç olarak da yüzde 8'lik bir oranımız bulunmaktadır.

Tıbbi aromatik bitkiler olarak, başta Amanos Dağları olmak üzere birçok dağ, plato ve vadi alanlarını içerisine alan bölge, Hatay'ı tıbbi aromatik bitkiler yönünden zengin yörelerden biri hâline getirmektedir. Türkiye florasındaki kareleme sistemine göre Hatay'ın da içinde bulunduğu C6 karesinde 126 familyaya ait, 2.577 bitki türümüz bulunmaktadır.

Ülkemizde yaklaşık olarak 12 bin çeşit farklı bitki türü bulunmaktadır ve bunların yaklaşık 3.800'ü endemik bitkidir. Hatay'ın doğusunda da bugüne kadar 2.500'e yakın farklı bitki türü tespit edilmiştir. Bunlardan 550'sinin tıbbi aromatik bitki özelliği taşıdığı ve bu bitkilerin 350'sinin endemik tür olduğu bildirilmiştir. Ülkemizde bulunan endemik türlerin yaklaşık olarak yüzde 10'u Hatay'da yetiştirilmektedir.

Hatay ilinde birçok tıbbi aromatik bitki doğadan toplama yöntemiyle tedarik edilmektedir. Ancak bunun dışında 1.775 dekarlık bir alanda da farklı ilçelerimizde bunun kültür olarak yetiştiriciliği yapılmaktadır. Özellikle yetiştirilen bitkilerimiz kekik, adaçayı, dereotu, defne ve sumak.

Sektörümüzün güçlü yönleri bulunmaktadır; doğal yetiştirme alanlarının yoğun olması, ekolojik olması, ekolojisinin buna uygun olması, zengin bitki florası, orkide, safran, lale, kekik, şerbetçi otu, karabaş otu, menengiç, kuşburnu, defne ve alıç gibi bitkilerin doğal olarak yetişiyor olması, gastronomi alanında önemli bir merkez olması, baharat işiyle ilgilenen firma sayısının fazla olması, insanların bu konuda farkındalığının olması, konuyla ilgili üretici örgütlenmesinin olması.

Bir de, bunun dışında, SWOT analizleri neticesinde ortaya çıkan zayıf yönlerimiz de bulunmaktadır; pazarlama kanallarının yetersizliği, aşırı ve bilinçsiz toplama, tıbbi ve aromatik bitkiler konusunda tanıtım eksikliği, tıbbi aromatik bitkilerin öneminin bilinmemesi, toplama ve işleme ünitelerinin az olması, ürünlerin işlenmeden satılması, arazi fiyatlarının yüksekliğinden dolayı sektöre yatırım yapılamaması, üretilen ürünlerin ekonomik açıdan yeterince değerlendirilememesi.

Bu sektörde yapılan çalışmalar: Öncelikle İtri Ve Tıbbi Bitkilerin Üretimini Geliştirilmesi Projesi uygulandı. Hatay İli ve Tıbbi Aromatik Bitkiler Eylem Planı hazırlandı, şu an kitap olarak önünüzde bulunuyor. Hatay ili Tıbbi Aromatik Bitkiler Müzesi oluşturuldu. Bunun dışında bir de eğitim çalışmalarımız bulunuyor.

Eylem planına bağlı olarak İtri ve Tıbbi Bitkilerin Üretimini Geliştirilmesi Projesi kapsamında Bakanlığımız 2015 yılında Hatay ilimizi de bu işe dâhil etti. Bununla beraber, Kırıkhan ilçemizde 1 dekar safran, Yayladağ ilçemizde 3,5 dekar safran ve adaçayı, Altınözü'nde 10,5 dekar safran, lavanta ve adaçayı, Dörtöy ilçemizde 2 dekar safran, Hassa ilçemizde 4 dekar safran ve adaçayı, Arsuz ilçemizde de 3 dekar adaçayı üretimi yapıldı. Eylem planını da DOĞAKA Kalkınma Ajansımız ile il müdürlüğümüz beraber hazırlamış bulunuyor.

Bir de bizim "tabiat şifahanesi" olarak değerlendirdiğimiz müzemiz bulunuyor. Varlıklar içerisinde yalnız insanoğlu zamana ve mekâna anlam kazandıran eserler bırakabilir. Bu yüzden zamanın ve mekânın bize taşıdıklarına sahip çıkmak ve onu günün koşullarına uygun yaşatarak gelecek kuşaklara taşımak hepimizin insani bir sorumluluğudur. Bu nedenle Hatay'da tespit edilen bazı tıbbi aromatik bitkileri tanıtmak amacıyla 2012 yılında 19'uncu yüzyıldan kalma eski Antakya evi restore edilerek

Türkiye'nin ilk tıbbi aromatik bitkiler müzesi olarak ziyarete açılmıştır. Kurtuluş Caddesi'nde bulunan müzemin 2 kattan oluşuyor. Müzenin zemin katı yaklaşık olarak 352 metrekare, birinci katı 317 metrekare, avlu da yaklaşık olarak 215 metrekaredir. 4 kapalı, 1 de açık sergi salonu bulunmaktadır. Burada doğal olarak yetişen 280 adet bitkimiz sergilenmektedir.

Arz ederim.

BAŞKAN – Çok teşekkür ediyoruz Tarım İl Müdürlüme, güzel bir sunum olmuş. Aynı zamanda bu eylem planı da mutlaka hedefine ulaşacaktır inşallah.

Arkadaşlarımıza sorusu olan veyahut da söz almak isteyen varsa...

Buyurun.

MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ BİYOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. YELDA GÜZEL – Öncelikle Hatay'a hoş geldiniz demek istiyorum.

Ben Meclisimizde böyle bir Komisyonun kurulmasını çok çok faydalı buluyorum, öncelikle bunun için teşekkür ederim.

Kısa bir bilgi vermek istiyorum tıbbi ve aromatik bitkilerin neden çok önemli olduğuna dair. Biz -müdürümüzün de anlattığı gibi- 2017-2018 yıllarında Hatay'ın geleneksel kullanımlar, tıbbi bitkiler, yenebilir bitkiler, bunları derlemiştik. Bu kapsamda rastladığım ilginç bir detayı aktarmak istiyorum size: 2015 yılında Nobel Tıp Ödülü bir sıtma ilacına verildi. Bu sıtma ilacının adı "Artemisinin." Artemisinin, 1967'de tamamen geleneksel olarak Çin'de halkın kullandığı "pelin otu" adını verdiğimiz "artemisia annua"dan elde edilen bir bileşikten izole edildi, oradan üretilmiş bir ilaç ve 2015 yılında Nobel Tıp Ödülü'nü aldı. Şimdi, günümüzde, şu anda artık sıtma yok ama eskiden, Amik Gölü varken endemik sıtma bölgelerinden biriydi, yaşlılarımız hatırlar. Biz projemiz sırasında ova köylerindeki yaşlılardan ama böyle artık 80 yaşını devirmiş 2 yaşlımızdan sadece pelin otunun sıtma ateşi için kullanıldığı bilgisini aldık. Başka bir yerden duymuş olmaları mümkün değil çünkü okuryazar değiller, herhangi bir kaynaktan da duymamışlar. Dolayısıyla bu bilgi, Çin tıbbında mevcut olan ve onlara Nobel Ödülü kazandıran, bu ilacın geliştirilmesini sağlayan bu bilgi aslında bizim topraklarımızda da var ve belki de İpek Yolu kervanlarıyla belki de bizden gitmiş. Dolayısıyla, bu bilgilerin derlenmesi çok önemliydi. Ben Orman Bakanlığına da ayrıca teşekkür ederim böyle bir proje için, şu an Türkiye çapına yaygınlaştı, bütün illerimizde yapılıyor. Nuh'un gemisine yüklenecek elimizde ham bilgiler var ama benim sizlerden ricam şu: Sağlık Bakanlığıyla koordine bir şekilde... Çünkü ilaç geliştirme işi artık Sağlık Bakanlığının dâhil olması gereken bir iş. Ciddi bir şekilde -ülkemizde bu işin kanunu, kuralı vardır şüphesiz- ilaç üretim laboratuvarlarının artık gündeme gelmesi, onlarla ilgili yasal düzenlemelerin bir an önce yapılması ve sahip olduğumuz bu geleneksel bilgi zenginliğinin -aynı zamanda da bitki zenginliği var- bir an önce işlenmesi ve değerlendirilmesi benim ricam ve temennimdir, bu birincisi.

İkincisi: Tıbbi ve aromatik bitkiler çok önemli bir gelir kapısı. Bizim de çok gurur duyulacak bir bitki zenginliğimiz var fakat benim ricam şu: Bunlardan faydalanırken floranın da korunması. Ben şahsi gözlemimi söyleyeyim: Çakşır otu mesela, "ferula elaeochytris" olarak düzeltmek istiyorum, çok fazla miktarda toplanan ve satılan bir ürün. Ben bir ödev yaptırıldım "Aktarlarda en çok satılan bitkiler." şeklinde. Aktarlarda olağanüstü, çok çok satılıyor, çuvaldar dolusu ve hepsi doğadan temin ediliyor. Ben on sene içerisinde bizzat kendi gözlemlerimle ne kadar azaldığını gördüm. Artık Kel Dağı'nın eteklerinde hiç yok, sadece zirveye çıkmak gerekiyor bulabilmek için, bir de Kömürçukuru taraflarında var, o kadar. Şimdi, sadece doğadan toplamayla devam edilirse birkaç yıl sonra zaten bitecek ve ondan faydalanamayacağız. Dolayısıyla, doğadan toplamaya belli bir kural getirilmeli. Örneğin "Şu alandan bu yıl toplayabilirsiniz, buradan bu yıl toplanamaz veya ertesi sene toplanabilir." şeklinde. Yani bunun kuralını tabii ki konunun yetkilileri daha iyi bilir.

Çok teşekkür ederim.

BAŞKAN – Evet, biz teşekkür ediyoruz.

Tabii mutlaka Orman teşkilatından arkadaşlar bilirler, mesela bir defneyi her sene gidip kesilmez, üç senede bir. Onların bir üretim planlaması vardır. Bunu diğer ürünlerde de yapmak lazım. Zaten Komisyonun başta görevine de “...korunması” diyoruz, ondan sonra üretilmesi. Mutlaka bizde endemik olan türlerin bile tarımını yapmak gerekiyor yani üretimini yoksa dağda biter ama orayı da planlarsak, doğa o şekilde veriyorsa hasat etmesi bile önemli yani. Gidip belli bir yerden kökleri keser gelersen yok olur gider yani veyahut da tohumlarını dökmeyen önce toplarsan bazı ürünleri yok olur gider. Onun da korunmasına ihtiyaç var.

Buyurun.

MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ ZİRAAT FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. FİLİZ AYANOĞLU - Tabii, yıllardır, Hatay’ın zaten biyolojik zenginlikleri artık bütün dünyaca tescillenmiş durumda. Biz de yaptığımız bütün toplantılarda bu zenginliklerden, bitkisel gen kaynaklarımızın zenginliğinden sürekli bahsedip duruyoruz ama bence artık bir tarımcı olarak bunların icraata geçirilmesi lazım yani bunların mutlaka tarımının yapılması lazım. Biz özellikle öğrencilerimizle de tıbbi bitkilerin niçin kültüre alınması gerektiği konusunda hassasiyetle duruyoruz çünkü doğadan topla topla, gelecek nesillere bir şey kalmayacağı ortada ve ekonomik değil yeterince. Zaten hani bir sipariş bile alsanız doğadan toplayarak bunu karşılamamız mümkün değil, aynı kalitede ürün vermeniz mümkün değil. Dolayısıyla mutlaka bunların tarımının bir an önce yapılması lazım. Bu tarımın yapılması için de çiftçimizin, üreticimizin desteklenmesi, aynı zamanda bunun sanayisinin de desteklenmesi gerekiyor mutlaka. Yoksa burada bir sürü çalışmalar yapıyoruz, üç haftadır ben dağlarda geziyorum yine. Sadece Antakya adaçayını bilir arkadaşlarımız, bu bölgenin insanları da bilirler, bitkisel çay piyasasına ürün kazandırabilmek için, sadece bitkisel çayda zenginliğimizi artırabilmek için selvinin bir türü olan -sadece Antakya’da yetişiyor Türkiye’de- o çay üzerinde yürüttüğümüz bir TÜBİTAK projemiz var. İnşallah burada çeşitlerimiz geliyecek ama çiftçilerimize destek verilirse bu bizim geliştirdiğimiz bitkileri ekecekler, yetiştirecekler. Aynı zamanda bunların yağı çıkarılacaksa yağ sanayisine, çayı yapılacaksa çay sanayisine, nerede kullanılacaksa...

Tıbbi bitkiler öyle sadece tıpta da kullanılmıyor. Elbette ki tıpçılar için içine girmeli ama şimdi tıbbi bitkilerin kullanım alanları o kadar geniş ki geçen hafta bir tohum toplantısından geldim yani orada Avrupa Birliğinin yayınladığı bir ilaç listesi vardı. Bu ilaç listesi tarımda kullanılan ilaç listesi. Bunların hepsinden vazgeçiliyor. Yani artık ot öldürücü, böcek öldürücü, bakteri, mantar öldürücü ilaçlar bile bu tıbbi bitkilerden yapılıyor yani sadece tıp olarak düşünmememiz lazım bunu, zirai mücadelede de kullanım alanları çok fazla, çok yaygın.

Tıpta da bizim yürüttüğümüz bir proje vardı. İmplantları kapladık biz uçucu yağlarla bitkilerden elde ettiğimiz, farklı ikili iş birliği projelerinde bunları başardık, patentlerimiz de var.

Yine yıllardır defnede çalışma yapıyoruz, çeşit aşamasına gelmiş durumdayız defnede. Defnede rakamlar veriliyor ama meyve üretimi farklı bir şey, yaprak üretimi farklı bir şey. Ormancılarla yaptığımız çok güzel çalışmalar yürüttü Orman Müdürlüğündeki buradaki arkadaşlar daha önceki yıllarda, envanterleri falan çıktı hem de sanayisine yönelik de çalışmalar yaptılar. Bunların da hepsinin desteklenmesi lazım, desteksiz olmuyor.

Yani kısacası mümkün olan en kısa sürede bunların tarımının yapılması, kültüre alınması ve sanayisinin desteklenmesi gerekiyor. Çok fazla bitki türü var, elbette ki doğamız çok zengin ama bu kadar geniş düşünürsek hedefe ulaşamayız. Bazı ürünlerin belirlenip Hatay içinde özellikle stratejik ürünler belirlensin, o konularda destekler ve teşvikler verilsin hem çiftçiye hem sanayiciye. Benim tarımcı olarak istediğim budur. Doğayı daha fazla katletmememiz gerekiyor.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Biz teşekkür ederiz hocam.

Söylediğiniz doğru, mesela, Türkiye'nin en fazla ihracat yaptığı ürünlerden birisi kekik. Denizli bölgesinde tarımı yapılıyor bunun çünkü dağdan topladığında aynı standartlarda şey toplayamıyorsun, orada ama organik belgesini de aldıktan sonra doğal olarak üretim yapılabilir. Hem 50 milyon dolar civarında da bir şeyimiz yani bu konuda. Yalnızca defnede bir firmanın yaptığı ihracat 60 milyon dolar. Onlar satın alma garantili üretiyor çiftçisine, kendi çiftçileri var, kendi sahaları var. Mutlaka doğal olarak yetişenlerin aynı yetiştirme ortamında tarımını yapmak, geliştirmek zorundayız. Bu iş yoksa dağdaki yetişenle olmuyor.

Evet, buyurun.

LEVENT MISTIKOĞLU – Sayın Valim, Sayın Başkan, değerli milletvekili arkadaşlarım; aslen inşaat mühendisiyim ama çocukluğumdan beri çiftçilikle uğraşıyorum. 20 ve 21'inci Dönemde Hatay Milletvekiliydim.

Dört beş yıldır endemik ve tıbbi bitkilerle ilgili hem üretim hem araştırma hem de bunun katma değerinin yükseltilmesi amacıyla birtakım araştırmalar, çalışmalar yapmaktayım. Sağ olsun, Reyhan Hanım bu konuda bize çok yardımcı oldu. Yine Nazım Tanrıkulu Hoca, Balıkesir'den, epeyce yardımlarını gördük. Antalya Araştırma Enstitüsünün yardım ve desteklerini gördük. Hatay'a teşrifleriniz eminim ki Hatay'daki bu tıbbi ve endemik bitkilerin Hatay ekonomisine ve Türkiye ekonomisine büyük katma değer yaratacağına inanıyorum.

Tabii, Komisyonunun amacı, çeşitliliğin korunması, bunların üretiminde ve pazarlanmasında karşılaşılan sorunların çözülmesi ve bununla ilgili alınması gereken tedbirler.

Üretici olarak bizim buradaki en büyük sıkıntımız, bir: Bu konuda bize önderlik yapacak üniversite, tarım il müdürlüğü gibi kuruluşlardan maalesef bir önderlik bugüne kadar görmedik.

İki: Kültürü alınmış fidan temin etmekte çok zorlanıyoruz, özel sektörden temin ediyoruz ancak özel sektörden temin ettiğimiz fidelerin kültürünün ne kadar ari olduğu konusunda tereddütlerimiz var. Zaman zaman Antalya Araştırma Enstitüsü, İzmir Araştırma Enstitüsü ve Yalova Araştırma Enstitüsünden temin etmeye çalışıyoruz ama onlar da bir yıl önceden sipariş vermemiz kaydıyla ancak önümüzdeki yıl için size bunu temin edebiliriz derler. Bu konuda eğer tarım il müdürlükleri çiftçiye, üreticiye... Elbette her çiftçinin imkânı yok, bizim imkânlarımız olduğu için bunu satın alma imkânına sahibiz ama birçok çiftçimizin fide parası ödemeye gücü yok. Çiftçiye fidan desteği verilmesinde büyük yarar var. Tıbbi ve endemik bitkilerle ilgili Tarım Bakanlığının dekara 100 lira gibi bir desteği var; bu verilmezse çok daha iyi olur bence çünkü bu verilen paranın hiçbir çiftçiye katkısı olmadığı gibi, devlete de büyük bir yükü var. Bunun yerine üretimi teşvik edecek ve ürettikten sonra da katma değerini yükseltebilmek için bunun mutlaka uçucu yağlarının çıkarılması gerekiyor Sayın Başkanım, çünkü biz ciddi miktarda bitkilerden ürettik ama bunları kurutmakta çok zorlanıyoruz. Şimdi distilasyonunu kurup yağını çıkarmak istiyoruz ve inanılmaz bir pazarı var bu yağların çünkü Türkiye bütün bu yağları ithal ediyor maalesef. İhraç ettiğimiz yağlar da var ama yüzde 90'nını ithal ediyoruz ve çok ciddi de döviz ödüyoruz buna.

İhraç edilebilecek ürünler... Bu konuda Hatay'da veya tıbbi ve endemik bitkilerin çok iyi yetiştiği bölgelerimizde, her bölgemizde yetişiyor ama çok iyi yetiştiği bölgemizde belki de sanayi kuruluşları teşvik edilerek veya kooperatifler vasıtasıyla yağının çıkarılacağı tesisler, sanayi kuruluşları kurulursa emin olun hem Hatay çiftçisinin kaderi değişecek hem Türkiye'ye büyük bir katma değer sağlanacak.

Ben başta Sayın Valim olmak üzere, teşrif eden tüm arkadaşlarımıza teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Sayın Vekilim, biz de çok teşekkür ediyoruz. Yani bu konularda çalışmalarını, inşallah burada gördüklerimizi güzel bir şekilde rapor yapıp...

Bu fidan desteği önemli. Mesela bu konuyla ilgili Çorum’da bir sera yapılmış şu anda. O tüm tarım il müdürlüklerine yazdı bildiğim kadarıyla, tarım il müdürlüğüne devrettik. Oradaki kalkınma ajansının destekleriyle yapılan bir sera. Bu Komisyonun da ilk kurulmasına destek olan, teklif eden İlksen Hanım’ın da katkılarıyla orada bayağı bir mesafe katettik.

Fidan önemli yani. Fidan desteğini, diğer tarımda da aynı şekilde fidan desteğini yapmak lazım. Bir de bizim insanımız gözünden inanır. Eğer çiftçimize, toprağa ulaşabilirse, toprağı varsa, arkasından bir de fidan verip, yetiştirip onu sanayiye çevirebilirsek herkes yapmaya başlar bu işi ama yoksa üretti, güzel bir şekilde yaptı, pazarlayamadıktan sonra bir anlamı yok, bir sene sonra boş.

Bu yağı çıkarmak konusunda dediniz, Zekeriya Temizel Bakanımızla geöen dönem biz Plan ve Bütöe Komisyonunda beraberdik, onun Söke’de çok güzel bir öalışması var, hatta Komisyonumuza da geldi, sağ olsun, bizi kırmadı, geldi, sunumları oldu. Güzel öalışmalar olacak ya. Aslında herkes bir mesafe katetmeye öalışmış, biz sonunda derleyip toparlayabilirsek bunu, bir politika kurabilirsek bunun üzerine...

Bir de en önemlisi, Vali Bey’in odasında da konuştuk bunu, çok dağımık öalışıyoruz; üniversiteler bir yandan, Bakanlık bir tarafından, özel sektör bir yandan bir gayret içerisindeyiz ama bunları derleyip toparlayabilirsek o zaman bir hedefe ulaşacağız. Yani onun öalışması, işte bu Komisyonun raporundan sonra bu işler olacak. Bununla ilgili de bir üst kurul kurup yani yeni Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin içerisinde bir üst kurul kurup, tıbbi aromatikte üst kurulu yapıp oradan hedeflere ulaşmamız gerekiyor.

Buyurun Sayın Vekilim...

HÜSEYİN YAYMAN (Hatay) - Sayın Valim, çok değerli Komisyon Başkanım, çok değerli milletvekillerimiz, çok değerli hocalarım, çok değerli meslek odası başkanlarımız, çok değerli hanımefendiler, beyefendiler; ben de sizleri saygıyla sevgiyle selamlıyorum.

Değerli Başkanım, size ve değerli heyetinize Hatay’a ziyaretiniz için teşekkür ediyoruz, Allah razı olsun.

Gerçekten, tam da sizin dediğiniz gibi, eğer Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Araştırma Komisyonu Hatay’a gelmemiş olsaydı eksik olacaktı çünkü Türkiye’de tek Aromatik Bitkiler Müzesi olan vilayetimiz Hayat. Bunun tekrar tutanaklara geömesini isteriz.

Bir diğer önemli mesele... Tabii, bu konu çok önemli ve değerli bir konu bence. Türkiye’nin 2030 hedeflerine varabilmesi açısından hepimizin el birliğiyle bu konularda öalışması lazım. Stratejik bir sektör, tarım dünyanın en stratejik sektörü çünkü bu aromatik bitkiler hem kimya endüstrisini hem ilaö endüstrisini ve insan hayatını ilgilendiren doğrudan bir konu.

Başkanım, bunların yanında, bizim Hatay’da bu işin bir de hikâyesi var sizlere arz etmek istediğimiz; özellikle söz almak isterken bunu ifade etmek istedim. Defne ağacımız dünyada da çok bilinir. Defne ağacını biz kralların başındaki taö olarak biliriz. Defne ağacının Antakya’da anlatılan bir hikâyesi vardır.

Apollon, bir gün bir ırmak kenarında çok güzel, dünya güzeli bir kız görür ve o kıza aşık olur. Kız ise tanrılara aşık olmanın ne kadar problemleri bir şey olduğunu bildiği için Apollon’un önünden kaömaya başlar. Kız kaötıka Apollon onu kovalamaya başlar ve artık aralarındaki mesafenin azaldığını hissettiğinde kız “Ey toprak ana, beni ört ve setret.” der. Bunun üzerine, onun o yakarışı kabul edilir ve göğsü kabuk bağlamaya başlar, ayakları kök salar, o kokulu saçları da defne ağacının kokulu yaprakları olur ve Apollon tabii buna çok şaşırır ve “Sen artık tanrıların ağacı oldun, kralların başına taö olacaksın.” der. İşte, bu defne ağacı bizim buranın gerçekten sembol ağaölarından bir tanesidir ve

gerçekten bu konu hem bölgemiz bakımından hem ülkemiz bakımından çok çok önemlidir. Hatay, bu biyoçeşitliliğin en fazla olduğu yerdir. Neden? Çünkü bu hem mikroklima hem coğrafi özellikler bakımından önemlidir.

Bir diğer önemli husus, Antalya'dan ya da Amanos'un, Torosların diğer havzalarından farklı olarak, sizde nüfus, demografi homojen olduğu için bu bitkileri daha çok geleneksel yöntemlerle... Bizde hem biyoçeşitlilik fazla, coğrafi çeşitlilik fazla hem de kültürel farklılıklar fazla olduğu için aynı bitkiyi burada farklı bir biçimde, bir Yahudi vatandaşımız ya da bir Ermeni vatandaşımız farklı bir ilaç olarak kullanabiliyor. Bunları da ben heyetinize arz etmek istedim.

Tekrar, çok değerli milletvekillerimize şehrimize geldiği için teşekkür ediyoruz, buradaki katılımcılara değerli katkıları için tekrar teşekkür ediyoruz, sağ olun.

BAŞKAN – Biz de çok teşekkür ediyoruz Sayın Vekilim, Sayın Bakanım.

Buyurun.

DOĞU AKDENİZ KALKINMA AJANSI GENEL SEKRETERİ ONUR YILDIZ - Sayın Valim, Değerli Başkan, saygıdeğer hazırun; Kalkınma Ajansı Genel Sekreteri olarak görev yapmaktayız.

Tabii, ülkemizin kalkınma modeline baktığımız zaman, gerek ulusal kalkınma planımız gerekse bölgesel kalkınma planlarımızda ademimerkeziyet esasına göre yani insana dokunan, insana değer verme, insanın yaşam standardını yükseltmeyi hedefleyen kalkınma planlarımız başta kırsaldan şehre, şehirden metropollere yani topyekûn kalkınmayı hedeflemektedir.

Kırsal kalkınma planlarımızda en önemli katma değeri oluşturacak ürünlerinden bir tanesi tıbbi aromatik bitkilerdir efendim çünkü kırsal kalkınmayla beraber, bizler, insanlarımıza, köylülerimize, dağ köylülerimize, orman köylülerimize alternatif birer geçim kaynağı sunabileceğimizi rahatlıkla ifade ediyoruz.

DOĞAKA başta Hatay ili özelinde yapmış olduğu 1'inci Tarım Master Planı'nda tıbbi aromatik bitkilere müstakil bir yer verileceğini sahadan aldık ve Tıbbi Aromatik Bitkiler Eylem Planı'nı 2015-2019 yıllarında hazırladık efendim, sayın valilerimizin takdirlerine sunduk. Önemli olan, bunun takip edilmesidir.

Hatay iline baktığımız zaman, tıbbi aromatik bitkiler konusunda üretim bulunmaktadır, kültür konularında eksiklikler bulunmaktadır. Bir proje fikri olarak devreye sokmak istersek bunu ulusal anlamda da zatialinizin başkanlığını yaptığı Komisyona teklif etmek isteriz elbette. Ulusal tıbbi aromatik bitkiler yani TAB pazarlama kooperatifinin kurulması bizim işimizi, yeni pazarlar aranması konusunda, ihracatın yapılması konusunda elimizi daha geliştireceğini düşünüyoruz.

Defne ürünümüzü örnek verdiğimiz zaman, defne Hatay'dan toplanır, ister yaş yaprak olur ya da kurutulur ya da kıyılır, İzmir'e gönderilir. İzmir'de özellikle birkaç Yahudi ailesinin marifetiyle bunlar yurt dışına pazarlanır efendim. Maalesef kendi pazarımızı kendimiz bulamıyoruz, bizler de başkalarının marifetiyle ihracat yapmaya çalışıyoruz.

Yüce devletin çok güzel destekleri bulunmaktadır. Kalkınma ajanslarının tümü gibi bizler de başta seracılık, tıbbi aromatik bitkileri işleme, paketleme ürünlerine destek veriyoruz. Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumumuzun, kısaca TKDK olarak bilinen kurumumuzun tıbbi aromatik bitkiler alanında özel destekleri bulunmaktadır. Yüce devletin, ilgili Bakanlığımızın ORKÖY destekleri bulunmaktadır. Bizler de kendi bölgemizde bu destekleri harekete geçirirken en büyük sorunun eğitim ve bilinçlendirme olduğunu görmekteyiz. Bunların da örgütlenme yapısı ve pazarlama sorunu çözülerek bunun da gelecekte en büyük potansiyel sektörlerden bir tanesi olduğunu ifade eder, teşekkür ederim efendim.

BAŞKAN – Biz teşekkür ediyoruz tekrar.

Buyurun.

ZİRAAT MÜHENDİSİ NİDAL ÖZDEMİR - İlimize hoş geldiniz.

Ziraat Mühendisiyim, Botanik Ladinin temsilcisiyim, aynı zamanda 2012’de Hatay Defne Tıbbi Aromatik Bitkiler Derneğinin hem kurucusu hem altı yıllık başkanlığını sürdürdüm, şu an Hatay Üreten Eller Kadın Kooperatifinin Başkanlığını yürütüyorum.

Bizler, başta defne, defne sabunu ve defneli ürünler olmak üzere tıbbi ve aromatik ürünler üreticileri olarak bir araya geldik, 26 kişiden oluşuyorduk. Aramızda 15 sanayici arkadaşla kurduk bu derneği.

Şu ana kadar özellikle defne sabununun coğrafi işaret alması konusunda Samandağ Kaymakamlığına büyük bir desteğimiz oldu, Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansının verdiği desteklerle birlikte çalıştık ve coğrafi işaret alabildik. Hatay defne sabununun artık bir standardı olabildi.

Aynı zamanda, Tıbbi Aromatik Bitkiler Müzesi’nin kuruluş aşamasında eterik yağı üreticimiz vardı, Turunçlu’da bir işletmesi olan bir arkadaşımıza orada tedarikçi olduk bu süre içinde. Defne Yolu Projesi’nde çalıştık. 6 bin adet yanmış alanda defne fidanı diktik Eriklikuyu’nun altına ve dikkat çektik, defneyle ilgili dikkat çektik.

Defne yağı kaynatılırken kalitesi bozuluyordu ve sabun yapımına olumsuz etkileri oluyordu. Bu konuda çiftçiyle buluşup onlara lastik yakmamaları gerektiği, kokunun değiştiği konusunda birtakım çalışmalar yürüttük hep beraber. Özellikle üniversitedeki hocalarımızdan çok büyük destekler aldık bu konuda, bilimsel konularda. Bu ve buna benzer orman müdürlüğüyle olan çalışmalarımızda özellikle üreticilerimizin sertifika, organik sertifika alması konusunda ve katma değeri artırma konusunda da çok büyük desteklerini gördük.

Tarım il müdürlüğünü atlamadan gidiyorum. Oradaki arkadaşlarımız da her sorumuza cevap verdi ve yanımızda oldu. Ama bizim en çok istediğimiz şey ve Komisyondan beklediğimiz şey, madem bu kadar varlıklı bir kentteyiz ve bu konu o kadar önemli, mümkünse bir kısmı özel de olsa bir araştırma enstitüsünün kurulması, bir arazinin ayrılması, bu süre içinde hem araştırma sonuçlarının elde edilmesi hem fide temini konusunda çiftçilere yer verilmesi ve tarım arazilerinin kiralanırken özellikle böyle geniş alanlarda bu işin yaygınlaştırılması ve destek verilmesi ama aynı zamanda da termik santral, taş ocağı, belli alanların bu alanlar dışına çıkarılması. Çünkü şu an bölgede böyle bir tehdit ve tehlike de var aynı zamanda, bu konu çok önemli. Kooperatifimiz var 250 kadınla çalışıyoruz. Sadece bu kooperatif değil, bu bölgede herkes –zaten tarımla geçinen bir bölge- üretmeye hazır aslında, hazır bir potansiyel var ve pazarı çözülen her şeyde de varız demek istiyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Biz teşekkür ediyoruz.

Son on dakika toparlıyoruz.

Buyurun Sayın Vekilim.

LEVENT MISTIKOĞLU – Efendim, bu distilasyon ve tarım ürünlerinin işlenmesiyle ilgili TKDK ve Tarım İl Müdürlüğünün destekleri var ancak buna müracaat etmeye kalkan çiftçilerimiz -ben de araştırdım- maalesef bizden, belediyeden imar ruhsatı isteniyor. Biz bu cihazları, makinaları çiftliğimize kurmak zorundayız, çiftliklerimiz tarımsal sit alanları, tarım arazileri hepsi. Oralara belediyelerden ruhsat almamız mümkün olmadığı için bu desteklerden gerçek çiftçiler yararlanamıyor. Dolayısıyla birtakım insanlar işte kiralık arazi gösterip ÇKS’ye, ziraat odasına üye olarak bunlardan yararlanıp sanayi tesislerinin olduğu yerlere bu tesisleri kuruyorlar. Bu da gerçek üreticiye gitmiyor. Ben bunlar Sayın Cumhurbaşkanımıza da arz ettim ve Tarım Bakanını aradı, talimat verdi ama bugüne kadar bu sorun çözülemedi. Yani çiftliğimize tarımsal amaçlı kuracağımız tesis için bizden, belediyeden imar ruhsatı alınması isteniyor, bunu da temin etmek mümkün olmuyor.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Başka sorusu olan? Yok.

Buyurun.

DOĞU AKDENİZ KALKINMA AJANSI GENEL SEKRETERİ ONUR YILDIZ - Sayın Başkanım, Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu gelirlerini Avrupa Birliği fonlarında kullanılmakta ve bu fonları Anadolu'daki tarım ve kırsal projeleri desteklemektedir.

BAŞKAN – Hatay ilimiz var mı?

DOĞU AKDENİZ KALKINMA AJANSI GENEL SEKRETERİ ONUR YILDIZ - Var efendim, 40 ilden bir tanesi de Hatay'dır efendim.

Sayın Vekilimizin anlattığı konu doğrudur ama bu Avrupa Birliği müktesebatına göre genel geçer kriterlerden bir tanesi olduğu için sadece tıklık bir konu başlığıdır. Ama Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumumuz Tarım Bakanlığımızın tasarrufunda olan bir kurum olduğu için Bakanlıkla istişare edilip o kaldırılabilir. Aynı konu başlığı, aynı kriter kalkınma ajansında bulunmamaktadır. Bizler daha esnek bir yapıda desteklerimizi sunabilmekteyiz Başkanımız.

Teşekkürler.

BAŞKAN – Teşekkür ederiz.

MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ BİYOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. AHMET İLÇİM – Hocalarımız güzel konulara değindiler, ben onları tekrar etmek istemiyorum. Ben de aynı zamanda sahada üretici bir kişiyim, çiftçilikle uğraşıyorum. Köylülerimizden duyduğumuz şikâyet bu: “DOĞAKA’ya müracaat ettiğimizde bir sürü formalite var veya TKDK’ye müracaat ettiğimizde bir sürü formalite var, biz bunların içerisinde çıkamıyoruz.” Köylüler bu müracaat kısmını başaramıyor, ciddi bir sıkıntı var bunun halledilmesi gerekiyor. Yani öyle bir müracaat formu var ki ben üniversitede öğretim üyesi olarak baktığımda anlayamıyorum, sorduğumda diyor ki: “Danışmanlık hizmeti alacaksınız.” Danışmana gittiğimde diyor ki: “Çıktığında bunun yüzde 10’unu bana vereceksin.” Yani böyle ciddi sorunlar var.

BAŞKAN – Başka katkıda bulunmak isteyen veyahut da sorusu olan?

Buyurun Sayın Vekilim.

HACI BAYRAM TÜRKOĞLU (Hatay) - Sayın Valim, çok değerli Başkanım, değerli milletvekillerimiz, hocalarımız, meslek odalarımızın çok değerli başkanı ve temsilcileri, değerli katılımcılar; ben de toplantımızın hayırlı olmasını diliyorum, hepimize hoş geldiniz diyorum, saygıyla selamlıyorum.

Şimdi, tabii, ilaçların yüzde 90-95’i bitkisel kaynaklı. Türkiye’imiz bitkisel kaynakları bakımından zengin ülkemiz. Hatay özeline gelince de Amanos Dağlarımız -hocalarımız da ifade etti, müdürlerimiz ifade etti, katılımcılar ifade ettiler- hem endemik tür açısından hem de tıbbi ve aromatik bitkiler bakımından çok zengin bir ilimiz. Tabii, şu anda kurumsallığa doğru gidiş yolunda önemli adımlar var. Mesela bir defne artık Hatay’a mal olmuş bir marka ama buna şimdi kapasite olarak baktığımız zaman da biz mevcut kapasitemizin ancak -benim gözlemim yani meslekten biri olarak- yüzde 10’u kadar. Yani bizim yüzde 90 daha bu konuda atıl kapasitemiz var.

Mesela orada bir hocamız çakşır otunun neslinin bittiğini, düzensiz toplandığını ifade etti orada. Yani doğru, gerçekten gelişigüzel toplanıyor. Özellikle mesela bizim Mıgır Tepelerinin eteklerinde, Erzin’de Daz bölgesinde ve yine Amanosların bazı bölgelerinde bu bitki yetişiyor. Bunun kültürü çoğaltılabilir. Sonra o bölgedeki dağlarda botanik hocamızla birlikte biz bir hafta gezdik. İnanın bir haftada biz hiç rastlanılmayan, aşağı yukarı 10 çeşit yeni türe rastladık. Ben inanıyorum ki hâlâ daha bizim dağlarımızda tıbbi literatüre geçmemiş, keşfedilmemiş tıbbi aromatik bitki örtüsü çok fazla, bu

çeşitler bulunabilir. Tabii, şimdi, biz, hedef olarak dünyada tıbbi aromatik bitkilerin kullanım oranını hem niteliksel hem de niceliksel olarak düşündüğümüz zaman, biz Türkiye olarak bu oranların çok çok altında kalıyoruz. Şimdi Başkanım da az önce ifade etti, bu tıbbi aromatik bitkilerin, endemik türlerin, bunların yetiştirilmesiyle alakalı da bizim Mecliste çıkardığımız şeyler var fakat bunlar eylem planında yeterince vatandaşa ulaştırılmadığı için bu noktada sıkıntımız ve kadük kalışımız var. Şimdi, tabii, Türkiye’de tıbbi aromatik bitkiler konusunda bir acil eylem planı yapılması gerektiğinde, mutlaka bu acil eylem planı içerisinde de Hatay’ımız önemli bir yer tutmalı ve bundan da çok ciddi manada biz mesafe alırs diye düşünüyorum Sayın Başkanım.

Evet, ben fazla zamanınızı almayayım. Öncelikle, Türkiye Büyük Millet Meclisimizce kurulan Komisyonun bugün, çok önemseydiğimiz... Hatay’ımız bu konuda hakikaten tam yeri, mekânı bu işin. Yani bunun gibi tabii Burdur’u, Antalya’yı, Isparta’yı biliyoruz, oranın karabaş kekiğini biliyoruz ama bizim Hatay’da da gerçekten çeşitlilik bakımından çok fazla türle karşı karşıya kalacağımız bir merkez burası.

Ben tekrar hoş geldiniz diyorum, çalışmalar hayırlı olsun, inşallah bu çalışmalarımız ben inanıyorum ki ileriye doğru ortaya koyacağımız hedeflerde ve işin multidisipliner bir çalışma açısından da bir mesafe alacağımız inancını taşıyorum, hepimize saygılar sunuyorum.

BAŞKAN – Biz de Gazi Meclisimizin gazi vekiline teşekkür ediyoruz.

Buyurun Başkanım.

RECEP ŞEKER (Karaman) – Şimdi, Hatay’a bir bitki desek, Hatay’ın o bitki herhâlde defne mi olur?

BAŞKAN – Şimdi, defne konusunda ilk Adana’da Orman Bölge Müdürlüğü bir eylem planı yaptı, Adana’nın bu garip fakir köyleri müthiş bir para kazandılar. Slogan şu oldu: “Defne değil, define bulduk.” Aslında bu defneyi daha önce Hatay bulmuştu, onlar daha yeni orada yani, aslında yakın olmasına rağmen... Yani defne gerçekten burada çok güzel, sanayisi de olan bir şey ama dediği gibi, burada daha yeni endemik türler de bulunabilir. İlk bu Komisyon kurulduğu zaman tabii şeyler çok farklı, her gelenin kafası karışıyor. 12 bin çeşit mi var, 3.600 çeşit mi var? Yani belki değişebiliyor, daha fazla da bitki örtüsü olabilir burada.

Gazi vekilimize geçen yeni seçilen arkadaşımızın birisi soruyor: “Mesleği ne?” falan diye, oradan birisi diyor ki: “Başkan, Başkan, Belediye Başkanı” Oradan biri diyor ki: “Yok ya, eczacı” falan diyor.

HACI BAYRAM TÜRKOĞLU (Hatay) – Bizde meslek çok.

BAŞKAN - Başka sorusu olan veyahut da katkıda bulunmak isteyen.

Toplantımızı, oturumumuzu kapatacağız ama iyi ki de gelmişiz, açık ve net, iyi ki de gelmişiz ve burada ilgilenen hocalarımızdan, il müdürümüzden, bölge müdürlerimizden güzel bilgiler de aldık. Bu bir zenginlik, bu da raporda mutlaka yer alacaktır. Darboğazlar mutlaka aşılacaktır. Bakın, ben eski bir bürokrat olarak söyleyeyim, ya biz bir yasa çıkarıyoruz, mesela burada hiç kimse çıkıp da “Bu ne güzel oldu, hazine arazileri tıbbi aromatik bitkilere çok cüzi rakamlarla veriliyormuş, şu kadar sahamız var, bunun planlamasını da yaptık.” diyen de çıkmıyor gittiğim yerlerde, ona da üzülüyorum. Yani biz niye çıkarıyoruz bu kanunları o zaman, boşu boşuna. Onu da söylemek lazım.

Yani vatandaş duysa bunu, herkes hücum eder. Etsin, yoksa başka türlü nasıl zenginleşeceğiz? Nasıl 2050 hedeflerine 50 milyar dolar bulacağız? Nasıl kişi başına 25 bin dolara ülkemizi çıkaracağız? İşte böyle çıkacağız. Ama bunu da tutup da... Mesela geçen Çinli bir heyet geldi bize, adamlar öyle bir sipariş veriyorlar ki... Mesela bizim Karaman kimyonu diyor veyahut da lavanta diyor, çok büyük rakamlar söylüyorlar ama onlar da istiyor ki bunu hammadde olarak götürelim biz. Biz diyoruz ki: Bunu geliştirelim, ilaç sanayisi olsun, yağı çıksın. Yani niye ben 5 euroya kekik veyahut da defne satıp

bu bana geri döndüğünde –örnek veriyorum- 50 euroya, 100 euroya gelsin? Veyahut da bir sıgla yağını 10 euroya verip de daha sonra 100 euro, 200 euro parfüm olarak bana niye dönsün? Hedefimiz bu. Yani bunu yapmak için bizde bu potansiyel var; arazide var, bitkide var, müteşebbiste var. Sayın Vekilim, bak, yıllar önce bizler gibi Mecliste hizmet etmiş, gelmiş bu işlere kafa yoruyor. Bu iş böyle olacak.

Ben tekrar teşekkür ediyorum herkese.

Sayın Valim, ev sahibi olarak size çok teşekkür ediyoruz.

HATAY VALİSİ RAHMİ DOĞAN – Biz teşekkür ediyoruz. Çok verimli bir toplantı oldu.

BAŞKAN – Hayırlı günler diliyorum.

Şimdi, devam edeceğiz. Tabii ki yalnızca bu kapalı ortamda yaptığımız sunumlar değil, bizzat yerinde görerek yani işte hem müzemizi göreceğiz hem üretilen fabrikayı göreceğiz hem gerekirse yani zaman olacak yetişen endemik bir tür varsa dağda, ormanda onu göreceğiz, bu şekilde çalışmalarımıza devam edeceğiz.

Herkese saygılar sunuyorum.

Kapanma Saati:12.30

ÜÇÜNCÜ OTURUM

Açılma Saati: 15.00

BAŞKAN: İbrahim AYDIN (Antalya)

BAŞKAN VEKİLİ: Recep ŞEKER (Karaman)

SÖZCÜ: Refik ÖZEN (Bursa)

KÂTİP: Zemzem Gülender AÇANAL (Şanlıurfa)

(Hatay Valiliği Tıbbi Aromatik Bitkiler Teşhir, Sergi ve Eğitim Merkezi)

BİYOLOG ABDULLAH ER - Burası bulunduğumuz park, eski bir Antakya konağı, 1836 yılında inşa edilmiş, tarih boyunca çeşitli amaçlara hizmet vermiş, bir dönem düğün salonuymuş, şu an günümüzde yaşayan yöre halkı burayı düğün salonu olarak biliyor. Daha öncesinde 1960'larda imam-hatip lisesi olarak faaliyet göstermiş, yaklaşık altı yedi yıl kadar, daha sonra düğün salonuna dönmüş, daha öncesinde halkevimiş 1930'lu yıllarda, hatta Hatay Devleti Meclis Başkanı Abdülgani Türkmen Ağa'ya aitmiş. Onun döneminde halkevleri olarak kullanıyorlarmış. Daha öncesinde de günümüze gelinceye kadar ara dönemlerde konut olarak da kullanılmış, en son burayı 2010 yılında Hatay Valiliği satın alıyor, restorasyonunu yapıyor ve 2013 yılı Haziran ayı itibarıyla Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Müzesi olarak hizmete giriyor.

Bitkiler alemi çok geniş bir alem, ülkemizde yaklaşık 12 bin civarında bitki türü yetişiyor. Bunun da yaklaşık olarak 3.500 tanesi endemik olma özelliği taşıyor. Ülkemizde yetişen 12 bin bitkinin de yaklaşık yüzde 20'lik dilimi, 2.500 civarında farklı bitki türü Hatay il sınırları içerisinde yetişiyor. Bunların da yaklaşık olarak yine 350 tanesi endemik olma özelliği taşıyor. Burada önemli bitkilerin bir kısmının sergisini de yapıyoruz: Amanos peygamber çiçeği, Antakya peygamber çiçeği, kingözü, gelin tacı, buna benzer 40 tane bitkiyi biz müzemizde endemik olarak sergiliyoruz. Ama müzemizde totalde 280 tane tıbbi ve aromatik bitki var. Hatay genelinde 900 civarında yetişiyor tıbbi aromatik bitki, bunların yaklaşık 600 tanesi eczacılık sektöründe direkt kullanılıyor, biz onların içerisinde 280 tanesini aldık, onların tanıtım ve sergisini yapıyoruz. Aşağıdaki odalarda -biraz sonra gezeceğiz- bu bitkilerden elde edilmiş kurutulmuş örnekler var, küçük notlar hâlinde insan sağlığına katkılarından da bahsediyor. Görmüş olduğunuz bitkilerin hepsi ve daha fazlası Hatay yöresinde yetişiyor. İç Anadolu'da yetişenler de var, Doğu Anadolu'da yetişenler de var ama dediğim gibi endemikler bize ait, genellikle Akdeniz Bölgesi'nde yetişen bitki türleri. Hepsi Hatay'dan fotoğraflandı çeşitli zaman diliminde yörelerden, köylerden, ilçelerden birebir orijinal fotoğraflar. Üniversitemizle iş birliği hâlinde müzemizi bu şekilde kurduk.

Sorularınız varsa sorularınıza yardımcı olabilirim.

BAŞKAN – Evet, geneline bakarak bir görelim.

Bunlar endemik...

BİYOLOG ABDULLAH ER - İçlerinde endemikler var ama bunlar tamamen...

BAŞKAN - Ayırmadınız değil mi, o 40 endemik değil?

BİYOLOG ABDULLAH ER - Yok ayırmadık onları, tıbbi aromatik bitkiler olarak. Numaralı bitkilerin tıbbi önemi daha yüksek, onlar eczacılık sektöründe, ilaç yapımında... Numarasız olanlar, biraz daha aromatik bitkiler, onları parfümeri sanayi, cilt bakım ürünleri, kremler, losyonlar, kumaş boyacılığı, gıda boyacılığı, bu tarz işlemlerde kullanılan bitki türleri ama onların da tıbbi önemi var

tabii ki. Numaralamayı biraz da yabancı turistler için yapmıştık, sesli kulaklıkları dinleme cihazlarımız var, İngilizce-Arapça, numaraları tuşlandığı anda bitkinin botanik özellikleri insan sağlığına katkıları hakkında bilgi sahibi olabiliyorlar.

HACI BAYRAM TÜRKOĞLU (Hatay) - Yani biz onu, anlatımı şeye geçirmediğimiz değil mi?

BİYOLOG ABDULLAH ER – Yok, aşağıda şimdi birkaç tane daha var.

HACI BAYRAM TÜRKOĞLU (Hatay) - Bunun dışında var mı?

BİYOLOG ABDULLAH ER - Aşağıda var.

HACI BAYRAM TÜRKOĞLU (Hatay) - Görsel olarak var mı?

BİYOLOG ABDULLAH ER – Evet, kurutulmuş hâllerinin önünde ne işe yaradığı yazıyor ama tabii reçete gibi bir kullanım şekli yok, faydaları yazıyor sadece.

BAŞKAN – Evet, geçelim o zaman aşağıya.

BİYOLOG ABDULLAH ER - Bu odada daha çok kokulu bitkiler dediğimiz bitkiler var, tıbbi öneminden çok aromatik özelliği olan bitkiler, yan odada tıbbi önemi daha çok olan bitkiler var. Bunlar biraz daha beklediği için renkleri birbirine benziyor gibi ama doğadan toplandıkları anda farklı renklere sahipler, kaldıkça biraz daha şey oluyor.

RECEP ŞEKER (Karaman) - Bunların yeniliyor musunuz böyle?

BİYOLOG ABDULLAH ER - Evet dönem dönem...

RECEP ŞEKER (Karaman) - Her sene mi?

BİYOLOG ABDULLAH ER - Bunlar iki senedir yenilenmedi ama bundan sonra yenileyeceğiz.

Adaçayının Hatay'da 32 tane türü yetişiyor efendim. Tüylü adaçayını, burada daha çok onu tüketiyoruz, en az yan etkiye sahip, diğerleri biraz kanı sulandırıcı, kalp damar rahatsızlıklarına iyi gelmeyebiliyor, o yüzden burada en az yan etkisi olan satılıyor.

BAŞKAN – Vatandaşlar ziyaret için geliyor mu?

BİYOLOG ABDULLAH ER - Tabii ki ziyaretçilerimiz geliyor.

BAŞKAN – Öğrencilere falan böyle şey yapsanız...

BİYOLOG ABDULLAH ER - Burada il genelinde tüm Millî Eğitimin de haberi var mutlaka geliyorlar, dönem dönem geliyorlar, Müzeler Haftası'nda özellikle yoğun bir öğrenci potansiyeli var. Anaokulundan lise son sınıf öğrencisi, üniversite öğrencileri dâhil hepsi geliyor. Farkındalık olsun diye mutlaka burayı ziyaret ettiriyoruz.

BAŞKAN – Çok güzel.

HÜSEYİN YAYMAN (Hatay) – Bu defne ağacı mı?

BİYOLOG ABDULLAH ER - Evet, defnenin yaprağı.

Her odada farklı bitkiler var. Kantaron var, zakkum var. Kantaron bu yörede meşhurdur.

BAŞKAN - Sarı kantaron, her yerde yaygın.

BİYOLOG ABDULLAH ER - Botanik bitkiler var burada. Biraz şöyle bir sıkıntımız oldu, bunlarla ilgileniyoruz. Arkadaki aydınlatmadan dolayı biraz solma oldu, değiştireceğiz.

BAŞKAN - Ona göre rengi seçerseniz.

BİYOLOG ABDULLAH ER - Evet, şimdi siyah...

BAŞKAN - Sarı değil de mesela siyah yapsanız, net çıkar.

BİYOLOG ABDULLAH ER - Evet, şimdi artık yeni -diğer odada göstereceğiz- örnekleri var, siyah yapacağız. Ata sanatımız çini sanatından faydalanarak burada sunum yapmaya çalışıldı, onun ana unsuru bitki ve çiçek desenleri olduğu için. Yine farklı bitki türleriyle sunumumuz devam ediyor burada.

RECEP ŞEKER (Karaman) – Bunlar yine Hatay’da olanlar mı?

BİYOLOG ABDULLAH ER – Evet, hepsi Hatay’da var.

REFİK ÖZEN (Bursa) – Allah bütün güzellikleri vermiş Hatay’a maşallah.

HACI BAYRAM TÜRKOĞLU (Hatay) - Su teresi diye bir bitki var, kayalıkların yosun tutmuş bölgelerinde yetişiyor, göremedim burada.

BİYOLOG ABDULLAH ER - Tıbbi önemi var ama şu an burada yok. Hepsi burada değil efendim 900 tıbbi bitki var, 1.280 tanesi burada.

HACI BAYRAM TÜRKOĞLU (Hatay) - O da çok faydalı bitki.

BAŞKAN - Burada arıcılık nasıl?

BİYOLOG ABDULLAH ER - Arıcılık da iyi.

Bu da enteresan bir bitki mesela normalde meyveler daldan çıkar, bu da yaprağın ortasından çıkıyor.

BAŞKAN – Güçlü bir yaprak yapısı var demek ki.

BİYOLOG ABDULLAH ER – Evet, yaprakları sert ve dikenli; meyvesi küçük ve sert, yenilmiyor. Kardelen, Hassa’nın yüksek kesimlerde karı gördüğü anda açıyor.

BAŞKAN - Bizim Toroslarda çok bu kardelenlerden.

BİYOLOG ABDULLAH ER – Akdeniz ülkelerinden aslında ekonomisi çok olan bir bitki.

BAŞKAN - Soğanlı bitki.

BİYOLOG ABDULLAH ER - Evet.

Bunlar da nesli tehlike altında olan türler, salep türleri özellikle.

BAŞKAN - Baksana arıya benzediği için “arı orkidesi” demişler. Bu da yine örtümceği andırıyor, “örtümcek orkide” denmiş.

BİYOLOG ABDULLAH ER - Dil çıkık mesela, dil çıkarmış gibi yapıları var. O, maymuna benzetiliyor.

HACI BAYRAM TÜRKOĞLU (Hatay) – “Sıtma otu” dediği, bu toplantıda bahsedilen şey mi?

BİYOLOG ABDULLAH ER - Sıtma hastalığına iyi geliyor diye o ismi vermişler, evet. Antiseptik özelliği var, idrar söktürücü.

HACI BAYRAM TÜRKOĞLU (Hatay) - Acaba içinde, yapısında şey var mı, kinin falan var mıdır?

BİYOLOG ABDULLAH ER - Bunda bildiğim kadarıyla yok efendim. Kinin burada yok bildiğim kadarıyla.

HACI BAYRAM TÜRKOĞLU (Hatay) - Baktım da göremedim.

BİYOLOG ABDULLAH ER - Bunlar zaten zamanında bizim ülkemizde çalışmış bilim adamları tarafından derlenmiş bilgiler.

HACI BAYRAM TÜRKOĞLU (Hatay) - Rabb'im hastalık veriyor, şifa da veriyor.

BAŞKAN - Evet, evet, Cenab-ı Allah hiçbir şeyi boşuna yaratmamış yani. Onu bulup ona hizmet vermek lazım.

HACI BAYRAM TÜRKOĞLU (Hatay) - Bu kantaron meşhur, vatandaş arasında.

BAŞKAN - 2016'da kampa gittiğimde düşmüştüm ya, benim şurası şöyle yarılmıştı, bu sarı kantaronla iyileşti.

HACI BAYRAM TÜRKOĞLU (Hatay) - Hiç iz de bırakmaz.

BİYOLOG ABDULLAH ER - Dereotunun çiçek açmış hâli mesela. Biz hep yapraklarını yiyoruz, yeşil yapraklı dallarını. Hayıt bayanlar için özel bir bitki.

BAŞKAN - Hayıt şey değil mi, dere kenarlarında, sulak yerlerde?

BİYOLOG ABDULLAH ER - Evet, yetişir.

BAŞKAN - Balı da güzel olur, hayıt balı.

BİYOLOG ABDULLAH ER – Bu farklı bir bitki.

BAŞKAN - Bu farklı bir şey, o benim dediğim hayıt, dere kenarlarında falan olur.

BİYOLOG ABDULLAH ER - Türkçe isimleri değişebilir, birden fazla bitkiye aynı isim verilebilir.

Kum zambağı maalesef bizim burada nesli tehlike altında olan bitkiler arasında.

BAŞKAN – Ketenin şeyle ilgisi var mı?

BİYOLOG ABDULLAH ER - Keten tohumunu tüketiyoruz, o değil.

BAŞKAN - Kenevir gibi değil.

BİYOLOG ABDULLAH ER – Değil, farklı bir bitki.

BAŞKAN - Kum zambağı, bu da endemik, nesli tükenmekte olan...

BİYOLOG ABDULLAH ER - Ege'de de var, bizim burada da var, bizim burada biraz tehlike altında kirlilikten dolayı ama İzmir tarafında daha çok.

Bunda da bal özleri var, o yüzden o isim verilmiş, arılar çok tercih ediyor. Yeşil ters lale bizde endemik. Normalde Hakkâri'de, Van'da var, onlara ait. Ters lale türleri bizde de var.

BAŞKAN - Tunceli'deki ters laleydi değil mi?

BİYOLOG ABDULLAH ER - Evet.

BAŞKAN – Aslında burada bulunan endemik olanların kullanımlarını ve isimlerini...

BİYOLOG ABDULLAH ER - Tabii, endemiklerin kullanımları yok direkt, o yüzden. Biraz da değerli oldukları için toplanmasını da halk tarafından çok bilinmesini de istemiyoruz.

Bunlar yeniler Sayın Başkanım, mesela, eski şeyler böyle, bunlar daha... Bu şekilde yenileneceğiz yani renklerde de solma oldu.

BAŞKAN - Öğrenci gelip okuduğu zaman tamam, çiçeği bu da, nasıl bir bitki, boyu mesela... Kuşburnunu falan anlatırken bilecek. Adam kuşburnunu ancak çayda görüyor.

BİYOLOG ABDULLAH ER - Bir de meyvesini görüyoruz, mesela, bu hâlini görmüyoruz, biz meyvesini tüketiyoruz.

BAŞKAN - Aslında bir çiçekli bir de meyveli hâlini koymak daha şey olur.

BİYOLOG ABDULLAH ER - Kitabımızda var, oranın kitabı var, kitap da o şekilde fotoğrafları var.

BAŞKAN – Buna niye “inek otu” demişler acaba?

BİYOLOG ABDULLAH ER – İnekler tercih ediyor.

“Dönbaba otu”, bitkinin gün ışığına doğru dönmesinden dolayı mesela o ismi vermişler. “Kesik otu”, yaraları iyileştirdiği için o ismi vermişler. Onun da yapışma özelliği var, bu yörede çok yetişir. “Lohusa otu” yine kadın hastalıklarına iyi geldiği ve panzehri olarak kullanıldığı için...

BAŞKAN - Burada endemik bitki çok hem de kültürler farklı olduğu için herkes bunu kullanıyor. Mesela, burada Hatay denilecekse 4 mezhepten, 3 dinden, değişik milletten insanlar var. Herkesin kullanım şekli farklı, birisi mesela, ada çayını yaralara iyi olur diye kullanıyor, öbürkü mide ağrısına iyi geliyor diye, farklı farklı. Demografik yapı da...

BİYOLOG ABDULLAH ER – Bu yörede Arapça isimleri de var o bitkilerin.

BAŞKAN - 3 din, 4 mezhep yaşamışlar.

BİYOLOG ABDULLAH ER - Yaşıyorlar hâlâ. 3 din aktif şu an, hâlen devam ediyor.

BAŞKAN - Defne, erguvan... Kekik değil mi?

BİYOLOG ABDULLAH ER - Yok, bu kır çayı.

BAŞKAN - Kekik, ada çayı...

BİYOLOG ABDULLAH ER - Bunlara “dağ çayı”, “kır çayı” diyorlar burada evet.

“Antakya peygamberçiçeği”, Antakya’nın eski isminden esinlenilerek vermişler, “centaurea antiochia” Antiochia, Antakya’nın eski ismi.

Tablolarda da yine çiçek desenleri, burada el sanatları ustaları tarafından seçildi. Arka planda Amanoslar. Burada salep türlerimiz, orkideleri görmüştük, onların yumruları.

BAŞKAN – Evet, çok teşekkür ediyoruz, güzelce tanıttınız.

BİYOLOG ABDULLAH ER – Ne demek efendim, hoş geldiniz.

BAŞKAN - Sizin mesleğiniz?

BİYOLOG ABDULLAH ER - Ben biyolog olarak görev yapıyorum.

BAŞKAN – Görev yeriniz?

BİYOLOG ABDULLAH ER - Normalde il tarımda çalışıyorum zaten burası altı yıldır il tarıma bağlıydı.

BAŞKAN – Yine il tarıma bağlı değil mi?

BİYOLOG ABDULLAH ER - Yok, şu an tekrar Hatay Valiliği devraldı Sayın Valimiz.

BAŞKAN - Öyle mi?

BİYOLOG ABDULLAH ER - Evet, biz de görevlendirmeye buraya görevlendirildik.

BAŞKAN – Burasının kuruluşunda var mıydınız siz?

BİYOLOG ABDULLAH ER - Evet, açıldığı günden beri buradayım.

BAŞKAN – Çok güzel.

HACI BAYRAM TÜRKÖĞLU (Hatay) – Bu, Celalettin Lekesiz vardı önceki Valimiz... Celalettin Lekesiz Bey zamanında açılmıştı, o zaman.

BAŞKAN – 2010’da yapılmış.

HACI BAYRAM TÜRKÖĞLU (Hatay) - Çok emeği, hizmeti vardı Allah razı olsun.

BİYOLOG ABDULLAH ER - Kendisinin emeği çoktur.

BAŞKAN – Tıbbi aromatik bitkilere var mıydı ilgisi?

BİYOLOG ABDULLAH ER - Hepsini hemen hemen biliyordu, tanıyordu, buraya mutlaka Hatay’a gelenleri getiriyordu. Zaten konak restorasyondan sonra Tıbbi Aromatik Bitkiler Müzesize çevirdi.

BAŞKAN – Yani çok el değiştirmiş ama en sonunda yerini bulmuş yani.

BİYOLOG ABDULLAH ER - Bir emekli öğretemenden satın alındı, veraset yoluyla ona kalmış, o da sağ olsun Valiliğe devretti, inşallah biz de bu şekilde korumayı devam ettireceğiz.

HACI BAYRAM TÜRKOğLU (Hatay) - İnşallah.

Hakikaten yani Türkiye’de başka örneği yok, daha geliştirilmesi lazım.

BİYOLOG ABDULLAH ER - Türkiye’de ilk ve tek.

BAŞKAN – Kastamonu’da, Amasya’da var ama bu şekilde kapsamlı değil.

BİYOLOG ABDULLAH ER - Tıbbi Aromatik Bitkiler Müzesi olarak değil.

HACI BAYRAM TÜRKOğLU (Hatay) - Şimdi, burada mesela bu yağlar var ya, bu yağlardan parfüm yapımı gibi küçük şeyler oluştursanız, bu gelenler...

ZİRAAT MÜHENDİSİ FİKRİYE MAVİ - Efendim, şimdi son dönemde Sayın Valimizle işte yenilik de katmak istiyoruz, ona çalışıyoruz Sayın Vekilim.

HACI BAYRAM TÜRKOğLU (Hatay) – Çok güzel olur.

ZİRAAT MÜHENDİSİ FİKRİYE MAVİ - Bir de bitki çayı ikramını ayarlayacağız.

BAŞKAN – Burada kafe kullanılsa var ya...

ZİRAAT MÜHENDİSİ FİKRİYE MAVİ - Evet efendim, zaten ona şey yapıyoruz hem sadece bitki çayı ikram eden bir kafe olacak bir de o tarz ürünler, böyle küçük şeyler...

RECEP ŞEKER (Karaman) – Herkes kendi kokusunu kendi karıştırsın. Koklasın, küçük şişelerde...

ZİRAAT MÜHENDİSİ FİKRİYE MAVİ - İşte onların altyapısını oluşturmaya çalışıyoruz, bir de yan tarafa bir ek yaptık.

BAŞKAN – Tamam, güzel bir hikâyesi var yani hikâyesi olmayan hiçbir ürün satmaz. Yani bina olarak çok tarihi bina, içindeki tıbbi aromatik bitkiler ama burada da şey olsun.

ZİRAAT MÜHENDİSİ FİKRİYE MAVİ - Biraz yaşanılır hâle getirmeye çalışıyoruz.

BAŞKAN – Tabii, yaşanır hâle getirmek lazım yani. “Koruma-kullanma dengesi” diyoruz ya tarihi eser şeylerinde... Şimdi burasını tahrip edip kapatsak, kullanmasak yıkılır giderdi. Şimdi, madem böyle bir şey yapmışız, bunu kullanalım yani burayı hareket hâline getirelim yani.

HACI BAYRAM TÜRKOğLU (Hatay) - İnsanların istifadesine sunmak lazım.

RECEP ŞEKER (Karaman) - Mesela her bitkiyle ilgili magnet olabilir, başka bir şey olabilir, gelen gezdikten sonra buradan bir şey götürsün yani.

BAŞKAN – Tabii. Şehre gelen her kişi “Hatay’a gittim, Tıbbi Aromatik Müzesi var, burayı görmem lazım.” desin. Nasıl diğer arkeolojik müze çok iyi, en büyük mozaikler burada galiba, onun gibi her gelenin burayı gelip görmesi lazım, görünce de oturup soluklanıp bir çay içebilsin, ondan sonra giderken bir hediye buradan götürebilsin, burada yapılanın yağından... O zaman daha değerli olur burası, daha aktif olur. Yoksa çok güzel yapılmış, yapılaş şekli, sunuş şekli gayet çok güzel.

ZİRAAT MÜHENDİSİ FİKRİYE MAVİ - Çok özen gösterilerek yapıldı.

BAŞKAN - Özen gösterilmiş.

BİYOLOG ABDULLAH ER – Yan tarafta yeni eklenen kısım var efendim, orayı da gezdirelim.

Cabir Bin Hayyan.

BAŞKAN – 8’inci yüzyılda yaşamış.

BİYOLOG ABDULLAH ER - Cabir kimyanın babası olarak biliniyor, hocaların hocası olarak biliniyor.

BAŞKAN – Modern kimya.

BİYOLOG ABDULLAH ER - Modern kimyanın temellerini 8'inci yüzyılda atmış, daha sonra keşfedilmiş modern kimya. Terazi ve ölçü birimlerini çok kullanmış, teraziye çok önem vermiş. İran'da doğmuş, Irak'ta vefat etmiş.

Burada yine İbn El Baytar var. Botanikçi, eczası. İspanya'nın Endülüs bölgesinde doğmuş. Gezmiş, dolaşmış, tüm Akdeniz'i gezmiş, en son Şam'da vefat etmiş.

BAŞKAN – Yani burada yaşayan mı, yoksa?

BİYOLOG ABDULLAH ER - Yok, burada yaşamıyor, bunlar İslam alimleri. Burada yaşayan Sabuncuoğlu Şerafeddin var, Amasya'da doğup Amasya'da ölen, o Osmanlı zamanında.

RECEP ŞEKER (Karaman) - İlk dağlamayı yapandır.

BİYOLOG ABDULLAH ER - Evet, dağlamanın mucidi kendisi. Hatta Fatih Sultan Mehmet Han zamanında yaşamış, ona da bir mektup yazmış, “Ciddi eserler bırakıyorum.” diye ve Türkçe yazmış hepsini.

RECEP ŞEKER (Karaman) - Yaraları bu metalleri ısıtarak dağlıyor, enfeksiyon yayılmasını engelliyor.

BİYOLOG ABDULLAH ER - Onu burada canlandırıyoruz efendim, biraz sonra göstereceğim size.

Burada İbn-i Sina var efendim, tıbbın temellerini atan kişi. 18'inci yüzyıla kadar tüm tıp okullarında kitapları okutulmuş. Yine bitkilerle tedaviye çok önem vermiş, modern cerrahinin de gelişmesine çok katkıda bulunmuş bir kişi.

BAŞKAN – Şeyi benzetme olarak mı yaptınız?

BİYOLOG ABDULLAH ER - Evet, evet, balmumu heykellerini, biraz da ilgi görsün diye.

Burada da Sabuncuoğlu Şerafeddin var. İşte o dağlamaya örnek vermek için ben şuraya geçeyim. Bu şekilde diş tedavisi yapmış, dişteki antiseptik şeyleri yok etmek için dağlama yöntemini kullanmış. Bizzat kendi kendisi üzerinde deneyler yapmış. Kendini hasta edip daha sonra bitkilerle tedavi yöntemlerini denemiş döneminde. Amasya'da doğmuş, Amasya'da vefat etmiş.

BAŞKAN – Amasya'da?

BİYOLOG ABDULLAH ER - Evet, şehzadeler şehrinde.

BAŞKAN – Burası güzel olmuş.

Kapanma Saati: 15.30

DÖRDÜNCÜ OTURUM

Açılma Saati: 15.45

BAŞKAN: İbrahim AYDIN (Antalya)

BAŞKAN VEKİLİ: Recep ŞEKER (Karaman)

SÖZCÜ: Refik ÖZEN (Bursa)

KÂTİP: Zemzem Gülender AÇANAL (Şanlıurfa)

(Hatay Tıbbi Aromatik Bitkiler Teşhir ve Sergi Merkezi Basın Toplantısı)

BAŞKAN – Çok değerli Komisyon üyesi arkadaşlarım, milletvekillerim, bürokrat arkadaşlarım, hocalarım; öncelikle hepinizi sevgi ve saygıyla selamlıyorum.

Tıbbi ve Aromatik Bitkileri Araştırma Komisyonu 26'ncı Dönemde kurulmaya karar verildi; 27'nci Dönemde de kurduk. Şu ana kadar 8 toplantı yaptık, 9'uncusunu da en son çarşamba günü yapmıştık. 50'nin üzerinde kişiyi -bilim adamını, üniversite hocalarımızı, bu sektörde olan- davet ettik, dinledik ve aynı zamanda da teknik gezi olarak yani işi yerinde görme adına geziler düzenledik. Daha önce İç Anadolu'da Çorum, Konya, Karaman illerini gezdik, daha sonra Ege veya Marmara'yı temsilen Balıkesir tarafına gittik, en son da Doğu Karadeniz Bölgesi'nde Artvin'den başlayıp Rize, Trabzon, Giresun, Ordu, Samsun, bunların tamamını gezdik.

Tabii ki bu Komisyon kurulduğundan bu yana bizim özellikle Hatay milletvekillerimiz ısrarla "Bu Komisyon Hatay'a gelmezse Komisyonun çalışmasında sıkıntı olur veyahut da tamamlanmış olmazsınız." dediler. Biz de özellikle burayı seçtik.

Tabii, burası, Hatay bitki çeşitliliğinin çok fazla olduğu bir yer. Yani, ülkemiz zaten çok zengin bu konuda; ülkemizde 3.600'ü endemik 12 binin üzerinde bitki çeşitliliği var. Hatay'ımızda da 2 binin üzerinde bitki çeşitliliği var, 300'ün üzerinde de endemik tür var. Ve Türkiye'deki en kapsamlı olan müze de Hatay ilimizde, şu anda bulunduğumuz müze.

Arkadaşlarımız çok güzel bir şekilde hazırlamışlar bu müzeyi. Buradaki 280 tane bitkinin tek tek hem fotoğraflarını belirlemişler, 40 tane de endemik türün... Burası tarihî bir konak, zaman zaman kullanılmış. Eski Antakya konaklarından ama şu anda tam yerini bulmuş yani. Antakya hem tarihî bir şehrimiz hem medeniyetler şehri; yani 3 dinin, 4 mezhebin yaşadığı bir yer ve tıbbi ve aromatik bitkilerin de en fazla olduğu illerimizden birisi ve burada bu müzenin yapılması tam oturmuş. Bizim Komisyonumuza da büyük katkılar sağlayacak.

Biz bugün geldik, Valilikte bir toplantı yaptık; tüm vekillerimiz, sağ olsunlar, ev sahipliği yaptı. Yine, aynı şekilde, müdürlerimiz -Orman Bölge Müdürü, Doğa Koruma ve Millî Parklar Bölge Müdürü, Tarım İl Müdürü- sunum yaptı. Bu sektörle uğraşan diğer arkadaşlarımız da katkıda bulundu, üniversite hocalarımız.

Gerçekten Hatay ilimiz çok zengin, özellikle de defne üzerine. Defne ilçesi var ve mitolojiden gelen bir hikâyesi var. Onun için, tam bizim Komisyonumuzun çalışacağı bir yer. Tabii ki defne konusu geliştirilmiş ama diğer tıbbi ve aromatik bitkilerde eksiklikler var burada. Bizim amacımız, şu anda Türkiye madem bu kadar zengin bir ülke, 12 binin üzerinde tıbbi ve aromatik bitkisi var, 3.600 endemik tür var ama dünya ekonomisinden ne kadar alabiliyor? Yani, 115 milyar dolarlık bir hacmi var; bunda bizim ülkemizin aldığı milyon dolarlar aşamasında. Milyon dolarlar yani, 500-600 milyondan falan bahsediliyor. Ve kırsal kalkınmanın da lokomotifini olacak şekilde bu. Biz diyoruz ki: Bunları iyi bir şekilde değerlendirsek... Yani, 2023 yılında bizim buradan 5 milyar dolar gelirimizin olması gerekiyor, buradan pay almamız lazım.

Şimdi, bilim adamları veyahut da bu işle uğraşanlar projeksiyon yapıyor; dünya bu bitkisel ilaçlara ve gıda desteklemesine... 500 milyar dolar falan olacak 2050 yılında; 500 milyar dolarsa biz de buradan en azından 2050 yılında bir 50 milyar dolar gelirimiz olsun diye düşünüyoruz. Bir hedefimiz var yani, inşallah bu hedefe ulaşacağız.

TBMM TV MUHABİRİ NİDA YILMAZ - Mevcutta ne kadardı Efendim?

BAŞKAN – Yani, şu anda milyon dolarlar seviyesinde, 600-700 milyon dolardan bahsediliyor yani 1 milyara yakın ama hızla yükseliyoruz. Yani son yıllarda bir farkındalık oluştu, bu zenginliğimizin farkına vardık ve üretime başladık. Tabii, bizim istediğimiz şu: Biz buradan yalnızca defneyi işlemeden veyahut da kekik, ada çayı... Yurt dışına ihraç ettiğimiz ürünler bunlar. Biz bunları ilaç yaparak, yağını çıkararak... Bakın, burada ne var? Müzede de yapılır, burada yağları çıkarılmış, o duruma getirip yahut da ilaç sanayisinde kullanmamız gerekiyor; yoksa, yani buradan, dağdan topladığımızı ihraç etmek değil. Hatta onların korunması, endemik türleri korunması, onların tarımını yapmak ve ondan sonra, sanayileştirip ülke dışına ihracat yapmamız gerekiyor.

TBMM TV MUHABİRİ NİDA YILMAZ - Komisyon olarak bununla ilgili araştırmalar yapıyorsunuz. Nelerin yapılması gerektiğine dair bir rapor hazırlayacaksınız. Raporunuzun ana hatları yavaş yavaş belli olmaya başladı mı ve raporu ne zaman sunacaksınız Meclis Başkanlığına?

BAŞKAN – 21 Kasım'da Komisyonumuz görevini tamamlamış olacak. Uzmanlarımızla beraber, bu dinlediklerimizi, gördüklerimizi yazıyoruz; hemen hemen de sonuna geldik. Şimdi, buradaki gördüklerimizle beraber onları da ekleyeceğiz, 21 Kasım'da sunacağız.

Biz burada, sonuçta şuna varmaya çalışıyoruz: Bu işle ilgili çok çalışılmış, yani bir rüzgâr var, bir akım var. Bunu her bakanlık ayrı ayrı çalışmış, her kurum ayrı ayrı çalışmış. Yani, belli darboğazlar var bu işte, hem üretiminde hem kazanılmasında; bunları aşip hatta bunların yönetimini tek çatı altında toplayabilirsek... Nedir? Yeni Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin içerisinde bir "tıbbi ve aromatik bitkiler üst kurulu" kurup bunu iyi yönetirsek biz bu hedeflere ulaşırız. Yani, bu raporun veyahut da Meclisimizin kurduğu bu Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Araştırma Komisyonunun da görevi bu olacak.

MUHABİR - Komisyon çalışmaları sonucunda tıbbi ve aromatik bitkiler konusunda yapılacak çalışmalar için teşvik söz konusu olacak, böyle bir müjdeniz var mı?

BAŞKAN – Tabii, bunların hepsi var. Şöyle: Şimdi, Meclisimiz bu konuda çalışıyor, Hükümetimiz bu konuda çalışıyor. Mesela nedir? Bir ürünü üretmek için toprağa ulaşmak lazım, arazi lazım; ondan sonra, burada yetişen tohumu bulacaksınız, onu üreteceksin ve endüstriyel bir şekilde devam edeceksin. Şimdi, biz mesela Mecliste geçen dönem şunu çıkardık: Tıbbi ve aromatik bitkileri toprağa ulaştırmak adına hazine arazilerinin kiralanmasıyla ilgili... Mesela biz buralara geldik, hiç bize bu konuları soran olmadı. Yani, biz Meclis olarak veyahut da Hükümetimiz bu konuları yapıyor toprağa ulaştırmak için ama duyulmuyor, bir de bu görevimiz de var. Aslında bu tür şeylerin hepsi yapılıyor. Önümüzdeki yıllarda... Nerede bir darboğaz varsa biz yerinde geldik, gördük. Bunların hepsini not edeceğiz, hepsini gerekli birimlere dikte edeceğiz, eğer yasal bir düzenleme gerekiyorsa onu da yapacağız.

TBMM TV MUHABİRİ NİDA YILMAZ - Teşekkür ederiz.

BAŞKAN – Biz teşekkür ediyoruz.

Ben özellikle burada Hatay milletvekillerimize çok teşekkür ediyorum. Yani gerçekten bizi, Komisyonu her gördüklerinde "Mutlaka Hatay'a gelmeniz gerekiyor." dediler.

HÜSEYİN YAYMAN (Hatay) - Biz de size teşekkür ederiz Efendim.

BAŞKAN – Biz de seve seve buraya gelmeye karar verdik.

Yine, aynı şekilde, şu anda mikrofonu uzatan Nida Hanım da Hataylı, Meclisi de iyi temsil ediyor.

TBMM TV MUHABİRİ NİDA YILMAZ – Sağ olun.

BAŞKAN – Ve sabahleyin Sayın Valimiz, daire müdürlerimiz, hepsi bize güzel bir ev sahipliği yaptılar, sunumlarını yaptılar; onlara da ayrı ayrı teşekkür ediyorum.

Yani, bu raporda belki en etkili Şehir gezilerimizden birisi olacak çünkü burası gerçekten ilklerin Şehri. İŞte, gördük, ilk defa aydınlatılan caddemizden tutun da bu müzelerin yapılması bunu gösteriyor ama tabii bunu da... Tamam, kklyz, asaletliyiz ama çok çeŐitlilięimiz var, bunu da mutlaka insanlığın hizmetine sunmamız gerekiyor, onu da inşallah hep beraber yapacağız.

Ben tekrar teşekkür ediyorum, sağ olun.

Kapanma Saati: 15.55

